

Inspiratiedocument Flevoland natuurinclusief

April 2022

Bedoeld als input voor een beeldvormende ronde in de Statencommissie RND d.d. 18 mei 2022

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Introductie.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Doelstelling: naar een natuurinclusief Flevoland	5
1.3. De positie van het inspiratiedocument binnen het PFNI en in bredere context.....	6
1.4. Leeswijzer	7
2. Natuurinclusieve doorontwikkeling provinciaal beleid	9
2.1. Landelijk gebied	9
Landschap	9
Landbouw	10
Gebiedsgerichte aanpak stikstof.....	12
Bodemdaling.....	13
2.2. Bebouwde omgeving	14
Wonen – bestaande wijken	14
Wonen – nieuwbouw van 100.000 woningen	15
Ruimtelijke economie – nieuwe en bestaande bedrijfsbebouwing	16
2.3. Mobiliteit en infrastructuur	18
Beheer en onderhoud infrastructuur	18
Gerichte uitbreiding infrastructuur	19
Openbaar vervoer en duurzame mobiliteit	20
2.4. Milieucondities leefomgeving	22
Waterkwaliteit- en beschikbaarheid	22
Klimaatadaptatie	23
Geluidshinder	24
Luchtkwaliteit (waaronder stikstofemissies)	25
Bodemkwaliteit	26
Afvalverwerking.....	27
2.5. Duurzame energie & energietransitie	29
Windenergie	29
Zonne-energie	30
Overige duurzame energie	31
Elektriciteitstransport- en opslag.....	32
2.6. Samenleving en leefbaarheid	34
Recreatie & toerisme	34
Archeologie & erfgoed	35
Krachtige samenleving – gezondheid & zorg	36
Leefbaar platteland	37

Sport	38
Kunst & cultuur	40
2.7. Duurzame welvaart	42
Economie	42
Human capital agenda	43
Circulaire economie	45
Inkoop en aanbesteding	46
3. Instrumentarium – overzicht	47
Samenwerking, kennisontwikkeling en communicatie	47
Investerings- en financieringsstromen	48
Wettelijke taken en werkprocessen	48
4. Voorbeelden bestaande gebiedsprocessen	50
Almere 2.0 & Floriade	50
Lelystad Next Level	51
Lelystad Airport / OMALA	52
Multimodaal Infrastructuur Test Centrum (MITC)	52
Flevokust Haven en Maritieme Servicehaven	52
Nationaal Park NieuwLand en Markermeer IJmeer	53
Programma Nieuwe Natuur	54
Bijlage 1. Motie “Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid”	55

1. Introductie

Voor u ligt het Flevolandse inspiratiedocument natuurinclusief, bedoeld als input voor een eerste beeldvormende ronde in de Statencommissie RND op 18 mei 2022. Het heeft daarmee een inspirerend, verkennend en breed karakter; centraal staat een eerste inventarisatie van mogelijke ideeën voor natuurinclusieve doorontwikkeling van de provinciale beleidsthema's, zonder verder waardeoordeel of inschatting van eventuele haalbaarheid. De gepresenteerde ideeën hebben dan ook niet de status van provinciale beleidsvoornemens.

In dit inleidende hoofdstuk wordt kort ingegaan op de aanleiding van het PFNI en de doelstelling ervan. Ook wordt ingegaan op de positionering van dit inspiratiedocument in het traject van het programma (met aandacht voor voorgeschiedenis en het vervolg). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1. Aanleiding

Al enkele decennia heeft de provincie Flevoland natuurbeleid, bedoeld om de landelijke achteruitgang van plant- en diersoorten die in de tweede helft van de 20ste eeuw zichtbaar is geworden een halt toe te roepen door natuurgebieden te beschermen en gericht te versterken. De introductie en realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (inmiddels Natuurnetwerk Nederland, of NNN) en de Europees beschermde gedeeltes daarvan (de Natura 2000 gebieden) heeft daarbij centraal gestaan. Inmiddels is dit beleid robuust en professioneel georganiseerd.

Tegelijkertijd is er door de jaren heen het besef ontstaan dat met het beschermen en versterken van natuurgebieden alleen de achteruitgang van natuur en biodiversiteit niet tot staan gebracht kan worden. Door de focus op het Natuurnetwerk is er minder aandacht voor natuurwaarden die zich buiten deze gebieden bevinden, bijvoorbeeld in de stad of in het landbouwgebied. Verder blijven activiteiten die buiten de natuurgebieden plaatsvinden goeddeels buiten beeld, ook als ze schadelijk kunnen zijn. Milieuwetgeving is met name gericht op het voorkomen van schadelijke effecten voor de mens, niet de natuur. De natuurwetgeving is vaak generiek van aard en niet altijd goed afgestemd op wat de natuur in het Natuurnetwerk nodig heeft.

Daarom is er in de natuurgebieden vaak intensief en specialistisch beheer nodig. Bovendien wordt dergelijk beheer, dat vaak gestoeld is op het halen van de Europese natuurdoelen, niet altijd begrepen en gewaardeerd door boeren, burgers en maatschappelijke organisaties. Dat heeft er voor gezorgd dat er maatschappelijke weerstand is ontstaan tegen sommige vormen van natuurbeheer¹.

Uiteindelijk is met het begin van de stikstofcrisis gebleken dat het niet langer afdoende is bij het beschermen van de natuur uit te gaan van een strikte scheiding tussen natuurgebieden en hun omgeving. Binnen de natuursector is het besef ontstaan dat natuur en biodiversiteit niet alleen gericht hersteld moeten worden maar daarnaast een vanzelfsprekend onderdeel uit moeten gaan maken van ander beleid, waarbij natuurwaarden ook buiten de natuurgebieden beschermd en versterkt worden. Onder andere een recent advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) constateert dit ook².

Dit besef is ook bij de Flevolandse politiek zichtbaar. De op 28 april 2021 door Provinciale Staten aangenomen motie 10 ("Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid", zie bijlage 1) draagt het college van Gedeputeerde Staten op om het natuurbeleid te verbreden naar alle provinciale beleidsthema's, die daarmee natuurinclusief doorontwikkeld dienen te worden. Ook landelijk wordt er gewerkt aan een soortgelijk traject, met het handvest "Nederland Natuurinclusief" dat inmiddels wordt uitgewerkt in de Agenda Natuurinclusief, waarbinnen Rijk en provincies gezamenlijk optrekken³.

¹ Zie bijvoorbeeld de PBL rapporten "Balans voor de Leefomgeving" (2018) en "Lerende evaluatie van het Natuurpact" (2020)

² <https://www.rli.nl/publicaties/2022/advies/natuurinclusief-nederland>

³ Zie <http://www.agendanatuurinclusief.nl>

1.2. Doelstelling: naar een natuurinclusief Flevoland

Bovengenoemd streven naar een verbreding van het natuurbeleid wordt opgepakt in het programma Flevoland Natuurinclusief. Via dit programma streven we op termijn (stip op de horizon is 2030, met een doorkijk naar 2050) naar een natuurinclusieve samenleving waarbij we:

- a. De impact op natuur en biodiversiteit automatisch meewegen bij het ontwikkelen en uitvoeren van ons beleid om tot adequate bescherming te komen (beschermen)
- b. Zorgen voor extra ruimte voor natuurwaarden en biodiversiteit, door met name buiten de natuurgebieden kansen daartoe te benutten, waarmee tevens voor verbinding tussen natuurgebieden gezorgd wordt (ruimte bieden)
- c. Natuur en biodiversiteit duurzaam inzetten als oplossing voor maatschappelijke opgaven en ter benutting van maatschappelijke baten (inzetten).
- d. Via de extra aandacht voor natuur en biodiversiteit de economie toekomstbestendig maken en verder versterken (bestendigen)
- e. De betrokkenheid van de Flevolandse (zowel burgers als bedrijven als het maatschappelijk middenveld) bij natuur en biodiversiteit vergroten (verbinden)

Natuur wordt hierbij breed gedefinieerd: het gaat om het groen in de hele provincie, ook het landelijk en stedelijk gebied, en niet alleen om de grote afgebakende natuurgebieden die samen het Natuurnetwerk vormen. In een dergelijke robuuste natuur, waar ook de oppervlaktewateren toe behoren, kunnen zowel zeldzame als gangbare plant- en diersoorten die van nature in Flevoland voorkomen duurzaam voortbestaan. Ook is er ruimte voor beleving van natuur en biodiversiteit en levert de natuur op een duurzame manier grondstoffen en maatschappelijke diensten zoals rust, schone lucht en verkoeling.

Overigens dient voor specifieke gevallen deze abstracte definitie nader ingevuld te worden, zodat het brede concept "natuurinclusief" tastbaar wordt en handen en voeten krijgt binnen de context van een thema, project, initiatief of casus, eventueel met een bandbreedte van verschillende ideeën, met als ene uiterste een relatief beperkte invulling en als andere een ambitieuze. Het is tevens van belang dat hierover overeenstemming ontstaat tussen de betrokken partijen, zodat het voor iedereen helder is op welke manier er naar een natuurinclusieve situatie toegewerkt gaat worden.

We werken aan een natuurinclusieve samenleving vanuit een intrinsieke motivatie (zorgdragen voor natuur en biodiversiteit is het juiste om te doen) en omdat we ertoe verplicht zijn (zorgen voor behoud, versterking en duurzame beleving en benutting van natuur en biodiversiteit is een wettelijke taak van de provincie, conform de Wet natuurbescherming). Bovendien is het verstandig, omdat verwaarlozing van natuur en biodiversiteit voor problemen kan zorgen (zoals blijkt in het geval van stikstof) en vanwege de kansen die er zijn om maatschappelijke opgaven op te pakken, zoals:

- Zorgdragen voor een duurzame voedselvoorziening.
- Een bijdrage leveren aan het tot staan brengen van de wereldwijde achteruitgang van natuur en biodiversiteit.
- De provincie veilig houden bij hoog water en droogte opvangen bij laag water, terwijl steden, dorpen en het landelijk gebied aangepast worden aan het veranderende klimaat.
- Klimaatverandering beperken door het vastleggen van broeikasgassen via bijvoorbeeld bosaanleg, waarmee we het Klimaatakkoord betrekken en invulling geven aan hierin gemaakte afspraken.
- Verbeteren van de leefomgeving van de Flevolandse door het bieden van gezonde, aantrekkelijke woon- en werkmilieus met toegang tot voldoende ontspanningsmogelijkheden.
- Verduurzamen richting een circulair ingerichte economie.

1.3. *De positie van het inspiratiedocument binnen het PFNI en in bredere context*

Om de transitie naar een natuurinclusieve samenleving vorm te geven zijn in het programma Flevoland natuurinclusief (PFNI) drie sporen ingezet. Het formele startsein hiervan is de vaststelling van de bestuursopdracht programma Flevoland natuurinclusief door Gedeputeerde Staten geweest, d.d. 22 juni 2021.

- Spoor 1 omvat vijf recente natuurbeleidstrajecten:
 - Herstelmaatregelen in het kader van het landelijke Programma Natuur (voortvloeiend uit de gezamenlijke aanpak van de stikstofproblematiek)
 - Het Actieplan biodiversiteit
 - De Flevolandse bossenstrategie
 - Het bestrijden van invasieve exoten
 - Vermaatschappelijking van het natuurbeleid
- Spoor 2 omvat de uitwerking van hoe natuur en biodiversiteit tot uitgangspunt kunnen worden gemaakt van de doorontwikkeling van de Flevolandse beleidsthema's en het Flevolandse aanbestedingsbeleid, waarmee invulling wordt gegeven aan bovengenoemde motie van Provinciale Staten ("Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid", zie bijlage 1).
- In spoor 3 wordt toegewerkt naar een gezamenlijk en integraal beeld van wat een natuurinclusief Flevoland op termijn inhoudt via een breed participatief traject van co-creatie met de provinciale partners. Dit kan worden geconcretiseerd in projecten en initiatieven waar de provincie in kan participeren. De bij spoor twee benoemde thema's werken hierin door.

De beleidstrajecten die in spoor 1 zitten worden eigenstandig en waar mogelijk in onderlinge samenhang (en in samenhang met het reeds bestaande natuurbeleid) gerealiseerd, waarbij voor elk traject (voorlopig) financiering beschikbaar is. Een overzicht van de voortgang en van de financiering is in een beeldvormende sessie aan de commissie RND gepresenteerd op 22 september 2021. De dekking bestaat uit de resterende middelen uit het programma Nieuwe natuur (besluit in Najaarsnota 2020) en uit de reserve beheer en ontwikkeling natuur (mandaat college). Bij de Zomernota 2022 zal een voorstel worden ingebracht om de betreffende middelen te storten in een nieuw op te richten reserve Flevoland natuurinclusief. Daarnaast wordt de financiering van de herstelmaatregelen Programma Natuur bekostigd door het Rijk (via een Specifieke Uitkering (SPUK)). Monitoring van de voortgang zal worden georganiseerd via de P&C cyclus.

De natuurinclusieve doorontwikkeling van de provinciale beleidsthema's (spoor 2 van het PFNI) komt aan bod in het volgende hoofdstuk van dit inspiratiedocument. Dit inspiratiedocument vormt daarmee het voorlopige inhoudelijke hart van het programma Flevoland natuurinclusief (PFNI), dat door Gedeputeerde Staten in het leven is geroepen op 22 juni 2021 met het vaststellen van de bestuursopdracht programma Flevoland natuurinclusief. De verschillende thema's zijn onderverdeeld in zeven clusters:

- Landelijk gebied
 - Landschap
 - Landbouw
 - Gebiedsgerichte aanpak stikstof
 - Bodemdaling
- Bebouwde omgeving
 - Wonen – bestaande wijken
 - Wonen – nieuwbouw van 100.000 woningen
 - Ruimtelijke economie – nieuwe en bestaande bedrijfsbebouwing
- Mobiliteit en infrastructuur
 - Beheer en onderhoud infrastructuur
 - Gerichte uitbreiding infrastructuur
 - Openbaar vervoer en duurzame mobiliteit
- Milieucondities leefomgeving
 - Waterkwaliteit- en beschikbaarheid
 - Klimaatadaptatie
 - Geluidshinder

- Luchtkwaliteit (waaronder stikstofemissie)
- Bodemkwaliteit
- Afvalverwerking
- Duurzame energie & energietransitie
 - Windenergie
 - Zonne-energie
 - Overige duurzame energie
 - Elektriciteitstransport- en opslag
- Samenleving en leefbaarheid
 - Recreatie & toerisme
 - Archeologie & erfgoed
 - Krachtige samenleving - gezondheid & zorg
 - Leefbaar platteland
 - Sport
 - Kunst & cultuur
- Duurzame welvaart
 - Economie
 - Human capital agenda
 - Circulaire economie
 - Inkoop en aanbesteding

Tot nu toe is vooral de kennis van de ambtelijke organisatie benut om tot de ideeën te komen, soms aangevuld met externe inspiratie. Er heeft nog geen breed participatief traject met de provinciale partners plaatsgevonden, dat is een volgende stap die vanaf mei 2022 zal worden gezet, waarbij tevens aandacht is voor spoor 3 van het PFNI, de gebiedsgerichte uitwerking. In het laatste kwartaal van 2022 zal daarom een vervolgvorsie beeldvormend aan Provinciale Staten worden voorgelegd, waarbij een verdere concretisering van de verrijkingsideeën uit dit inspiratiedocument gepresenteerd zal worden en een gebiedsgerichte uitwerking zal worden toegevoegd.

Deze vervolgstap zal worden afgestemd met de ontwikkelingen in de geschetste beleidsthema's, waarbij zal worden ingespeeld op de voortgang van reeds lopende beleidscycli. Als de situatie zich daar voor leent, bijvoorbeeld omdat een bestaand beleidsproces toe is aan vernieuwing, kan reeds aandacht worden gevraagd voor natuurinclusieve doorontwikkeling.

Tegelijkertijd zal de vervolgstap in samenhang met parallel lopende overkoepelende en strategische trajecten worden ingevuld. Te denken valt aan de beleidsrijke omzetting van de Omgevingsverordening, de evaluatie van de Omgevingsvisie, het traject Samen maken we Flevoland / Strategische agenda en de recent aangekondigde stap naar opgavegericht werken. Het streven is dat natuurinclusiviteit een plek krijgt in deze trajecten. Ook spelen en verschillende landelijke trajecten die in de afstemming worden meegenomen, zoals de Flevodeal en de transitieopgave landelijk gebied (met bijbehorend transitiefonds).

Uiteindelijk is het de bedoeling dat er in het eerste kwartaal van 2023 een ambitiedocument natuurinclusief zal worden vastgesteld, met daarin ten eerste geconcretiseerde verrijkingsideeën, zowel in termen van zowel baten qua biodiversiteit en maatschappelijk, als van inzet van instrumentarium, geld en capaciteit. Ten tweede zal een overzicht worden gepresenteerd van gebiedsinitiatieven waar verschillende thema's in samenhang, en in samenwerking met onze partners, kunnen worden opgepakt. Dit ambitiedocument kan dan dienen als input voor nieuwe coalitievorming.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt voor de geïnventariseerde beleidsthema's nagegaan op welke manier we tot natuurinclusieve doorontwikkeling kunnen komen. In tekstkaders wordt aangestipt hoe het betreffende thema raakt aan natuur en hoe het er momenteel uit ziet qua doel, aanpak en borging. In de tekst zelf wordt voor elk thema aangegeven in hoeverre er al sprake is van natuurinclusiviteit en wat ideeën voor verrijking zijn, met per idee aandacht voor het wat, het waarom en het hoe.

Deze ideeën hebben een verschillende reikwijdte, complexiteit en rijpheid en hebben momenteel geen formele status maar zijn bedoeld als input voor beeldvormende bespreking.

In hoofdstuk 3 wordt een kort overzicht gegeven van het instrumentarium dat ingezet kan worden om de natuurinclusieve doorontwikkeling verder vorm te geven. Dit instrumentarium is dan bij de verschillende thema's die in hoofdstuk 2 aan bod zijn gekomen al benoemd als mogelijk inzetbaar.

In hoofdstuk 4 worden tenslotte de huidige gebiedsprogramma's kort aangestipt en gekoppeld aan de thematische ideeën voor natuurinclusieve doorontwikkeling. Voorbeelden uit deze programma's zijn ook verweven in hoofdstuk 2.

2. Natuurinclusieve doorontwikkeling provinciaal beleid

2.1. Landelijk gebied

Landschap

In hoeverre is het beleid reeds natuurinclusief?

Er is beleid gericht op het beschermen en herstellen van landschapselementen, waarbij gemeenten en provincie samenwerken. Ook wordt landschapsonderhoud door boeren en groene organisaties gestimuleerd. Verder kiest de provincie er vaker voor om bij werkzaamheden bestaande bomen te sparen (zoals bij de aanpak droogteschade). Burgers zijn betrokken bij het landschap via de maatschappelijke organisaties als Stichting Landschapsbeheer. Desalniettemin is er de ambitie om het landschap te versterken en landschapselementen toe te voegen (zie oa het Landschapsprogramma en de bossenstrategie).

Mogelijke ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – versterking van de bescherming

Wat? Aanscherpen van het beschermingsregime.

Waarom? Er zijn de laatste jaren nog relatief veel landschapselementen verdwenen, bijvoorbeeld omdat ze niet onder de bestaande beschermingsregimes vielen.

Hoe? Aanscherpen van de Omgevingsverordening; behoud landschap als provinciaal belang, uitbreiden herplantplicht (bv ook zachthoutbomen), eventueel toezicht en handhaving via de OFGV versterken.

Idee 2 – aanleg landschapselementen ter inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen

Wat? Bij ruimtelijke ontwikkeling robuuste inpassing regelen.

Waarom? Bij ruimtelijke plannen vragen we reeds aandacht voor inpassing, maar op vrijwillige basis, waardoor inpassing een vrijblijvend karakter heeft. Bovendien is inpassing nog lastig te kwantificeren. Een impuls op dit vlak kan tot meer ruimtelijke kwaliteit leveren en bijvoorbeeld bijdragen aan de ambities van de bossenstrategie en het actieplan biodiversiteit

Hoe? Landschappelijke inpassing als principe opnemen in de Omgevingsverordening en een toolkit / criteria ontwikkelen om er handen en voeten aan te geven (zie ook de thema's "wonen – nieuwbouw" en "ruimtelijke economie" in paragraaf 2.2).

Idee 3 – impuls voor landschapsversterking

Wat? Organiseren van een brede kwaliteitsimpuls door bestaande landschapselementen te herstellen en versterken en gericht nieuwe elementen aan te leggen.

Relatie met natuur

Landschapselementen zijn waardevol voor de natuur en kunnen een rijke biodiversiteit herbergen. Landschapsbescherming- en versterking komt dan ook natuur en biodiversiteit ten goede.

Doel van het beleid

Behoud, versterking en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap in relatie tot biodiversiteit, de gebruikerswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde.

Aanpak op hoofdlijnen

Landschappelijke aspecten die van provinciaal belang zijn benoemen, ruimtelijke plannen hierop toetsen en verbeterpunten aanreiken. Compenseren van landschapselementen die door ruimtelijke ontwikkelingen verdwijnen. Ondersteunen van organisaties die landschappelijke kwaliteit toevoegen. Faciliteren en bekostigen van landschapsbeheer door agrariërs.

Borging in beleid

Programma Landschap van de toekomst, handboek kernkwaliteiten van Flevoland, Omgevingsverordening, Omgevingsvisie, Wet natuurbescherming (onderdeel houtopstanden), bossenstrategie

Waarom? Een dergelijke impuls voegt significant natuurkwaliteit en biodiversiteit toe en draagt bij aan de ambitie om 10 procent groenblauwe dooradering te realiseren (zie de landelijke bossenstrategie). Bovendien wordt het landschap aantrekkelijker gemaakt voor recreanten en passanten en neemt de ruimtelijke kwaliteit toe, wat ook voor het vestigingsklimaat belangrijk is.

Hoe? Het verkennen van manieren waarop bestaande structuren hersteld en versterkt kunnen worden. Beginnen met een plan van aanpak voor de eigen landschapselementen, gemeenten verleiden om hetzelfde te doen, en aansluiten bij het landelijke aanvalsplan landschap. Eventueel een gezamenlijke financiering organiseren. Wellicht kan er ook een beroep worden gedaan op alternatieve financiering. In dit kader kan ook in beeld worden gebracht wat extra groen voor andere functies kan betekenen, zoals de meerwaarde van erfingels voor de landbouw. Ook kan worden gekeken of goede verbinding met recreatieve netwerken mogelijk is.

Landbouw

In hoeverre reeds natuurinclusief

Binnen de op productie gefocuste Flevolandse landbouw is er ook aandacht voor natuur, bv gezien het animo dat er is voor agrarisch natuurbeheer (hoewel de beschikbare budgetten daar bij achter blijven). Natuurinclusieve landbouw wordt reeds gestimuleerd via het ABW en via de proeftuinen van Landbouw Meerdere Smaken. Ook wordt gewerkt aan een systeem waarmee boeren gemonitord en beloond kunnen worden voor duurzame prestaties via Kritische Prestatie Indicatoren (KPIs) die voor akkerbouw ontwikkeld worden (vervolg op het initiatief Akkerbelt). Voor melkveehouderij bestaat zo'n systeem al. De KPIs voor akkerbouw kunnen worden gebruikt in het initiatief "teeltplan van de toekomst" waarbij boeren, ketenpartijen en overheden samenwerken om tot een collectief duurzaam teeltplan te komen waarbij vergoedingen betaald worden voor natuurinclusief werken. Dit alles heeft zijn weerslag op de sector. Natuurinclusieve landbouw heeft de aandacht van een groep gangbare ondernemers. Daarnaast zijn er in Flevoland relatief veel biologische bedrijven, hun manier van werken is natuurinclusief. Er is ook een groep ondernemers die beperkt aandacht heeft voor het onderwerp.

Mogelijke ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusief als pijler voor provinciaal landbouwbeleid

Wat? Natuurinclusieve landbouw kan de leidende ambitie worden, met 2050 als stip op de horizon. Een dergelijke landbouw heeft geen negatieve effecten op natuur en biodiversiteit, voegt waar mogelijk natuur en biodiversiteit toe, maakt optimaal gebruik van de ecosystemendiensten die dit oplevert en is daarmee toekomstbestendig. Burgers en maatschappelijke partijen worden hierbij betrokken.

Waarom? Het wordt steeds duidelijker dat de Nederlandse landbouw moet verduurzamen, met de stikstofproblematiek als belangrijkste aanjager. Een natuurinclusieve sector is daarmee een toekomstbestendige sector.

Hoe? De provincie verkent momenteel een nieuw landbouwbeleid met een ruimtelijke component (een agrarische hoofdstructuur). De ambitie van een natuurinclusieve landbouw in 2050 kan hierin centraal staan, waarbij eventueel kaders kunnen worden uitgewerkt. Uiteindelijk dienen daar passende instrumenten aan gekoppeld te

Relatie met natuur

De functies landbouw en natuur zijn beleidsmatig ruimtelijk gescheiden. In het landbouwgebied ligt de nadruk op productie waardoor natuurwaarden geen prioriteit hebben en relatief laag zijn. Daarnaast kan landbouwkundig gebruik een negatief effect hebben op nabijgelegen natuurgebieden (verdroging, vermesting en pesticiden). Vice versa ervaren agrariërs overlast van nabij gelegen natuur

Doel van het beleid

Bijdragen aan een weerbaarder en wendbaarder agrofood systeem door in te zetten op verschillende strategieën van verduurzaming en verschillende nieuwe verdienmodellen. Ook verbinding met consumenten is een aandachtspunt.

Aanpak op hoofdlijnen

Stimuleren van alternatieven (natuurinclusief, meer plantaardige eiwitten, automatisering, werken met data, smart farming, kortere ketens) door a) verdieping via proeftuinen en pilots en b) bredere inzet waarbij iedere boer op eigen initiatief stappen kan zetten. Daarnaast verkent de provincie de inzet van een agrarische hoofdstructuur.

worden, ook om tot een optimalisering van een natuurinclusieve landbouwstructuur te komen. Deze instrumenten kunnen zowel generiek worden ingezet als in gebiedsprocessen of regionale pilots. Te denken valt aan kennisontwikkeling en ontsluiting, stimuleringsregelingen, betalen voor geleverde maatschappelijke diensten, kavelruil, uitkoop of een fonds om transitiekosten te vergoeden.

Samenwerking met de sector, het landbouwonderwijs, LNV en RVB is hierbij van belang, en een goede kennis van de agrarische bedrijven en hun drijfveren. Uiteindelijk zijn het de ondernemers zelf die de stap moeten zetten. Daarbij is het van belang te benadrukken dat natuurinclusieve landbouw toekomstbestendig is. Het is een politieke keuze of iedere ondernemer dezelfde ondersteuning krijgt of dat er per gebied andere keuzes gemaakt worden. Ook is het uiteindelijk een politieke keuze of, en in welke mate, vormen van landbouw die niet duurzaam zijn ontmoedigd worden.

Het huidige “teeltplan van de toekomst” en de ontwikkeling van een systematiek met KPIs (zie onder) zijn eerste stappen in de richting van een natuurinclusieve doorontwikkeling van het landbouwbeleid.

Ook in de gebiedsgerichte aanpak stikstof is natuurinclusieve landbouw één van de instrumenten (zie onder). Daarnaast is afstemming met aanpalende trajecten als de transitieopgave landelijk gebied, de herijking Omgevingsvisie en de beleidsrijke omzetting Omgevingsverordening en de Flevodeal van belang. Ook kan worden onderzocht op welke manier de in het regeerakkoord gereserveerde middelen ingezet kunnen worden en hoe de aangekondigde nieuwe bestemming “landschapsgrond” kan worden ingezet, eventueel met borging in de Omgevingsverordening. Daarbij kan de overheid eventuele drempels in kaart brengen en wegnemen. Tenslotte dient te worden gezocht naar vervolgfianciering voor het ABW, aangezien de gelden die daar nu voor beschikbaar zijn met de inwerkingtreding van de Omgevingswet niet langer beschikbaar zijn.

Met het Rijk wordt over landbouw gesproken in het kader van de strategische agenda (Flevodeal)

Borging

Landbouw Meerdere Smaken (LMS) als programmalijn in de Omgevingsvisie, verwerkt in een koersdocument en twee uitwerkingsagenda's. Actieplan bodem en water (ABW) stimuleert de bredere inzet. Agrarisch natuurbeheer wordt onder andere bekostigd via Europese Plattelands Ontwikkelings Programma's (POP)

Idee 2 – naar een systeem van betaling voor maatschappelijke diensten

Wat? Het ontwikkelen van een methode die de prestaties van boeren op het gebied van natuurinclusief werken in kaart brengt en er een adequate betaling aan koppelt.

Waarom? Als agrariërs omschakelen naar een manier van werken die beter is voor natuur en biodiversiteit dienen ze daar voor beloond te worden. Momenteel is dit betalen voor maatschappelijke diensten slechts beperkt mogelijk (via agrarisch natuurbeheer). Flevoland wil zich er samen met het Ministerie van LNV hard voor maken dit te versterken. Voorwaarde is dat er meetbare prestaties geleverd worden op natuurinclusieve criteria die maatschappelijk gewenst zijn.

Hoe? Door voort te borduren op bestaande experimenten met registratie van en betaling voor maatschappelijke diensten en te onderzoeken hoe de middelen die in het recente Regeerakkoord beschikbaar zijn gesteld voor natuurinclusieve landbouw kunnen worden ingezet. Daarbij aandacht besteden aan agro-ecologie (ecologie ter ondersteuning van de landbouwproductie), vergroening via de coregelingen van het Europees landbouwbeleid en ecologie als versterking van de Flevoland-brede biodiversiteit, waarmee ook natuurgebieden in de nabijheid in hun functioneren ondersteund worden. Op termijn ontstaat er dan een geborgde en gedifferentieerde tweede geldstroom waarmee agrariërs via maatwerk dat past bij hun bedrijf het inkomen op peil kunnen houden. Hierbij kan worden voortgeborduurd op de huidige stappen die gezet worden naar een systeem met KPIs. Ook het huidige agrarisch natuur- en waterbeheer kan worden betrokken om op die manier voor meer groenblauwe dooradering te zorgen. Daarbij kan tevens in beeld worden gebracht op welke manier dit systeem robuuster kan worden ingezet binnen Flevoland.

Idee 3 – Natuurinclusieve landbouw in regionale pilots.

Wat? Opzetten van een aantal regionale pilots waarin onderzocht kan worden of natuurinclusieve landbouw een manier kan zijn om tot toekomstbestendige inrichting te komen.

Waarom? Op bedrijfsniveau wordt er al volop geëxperimenteerd met natuurinclusieve landbouw. Een logische vervolgstap kan zijn om ook op regionaal niveau te gaan experimenteren. Het ligt voor de hand dit te doen in gebieden waar maatschappelijke opgaven spelen die met natuurinclusieve landbouw opgepakt zouden kunnen worden.

Hoe? Bij lopende gebiedsprocessen samen met de betrokken ondernemers inventariseren of natuurinclusieve landbouw ontplooid kan worden. Dit is relevant bij de gebiedsgerichte aanpak stikstof en bodemdaling (zie de thema's hieronder). Daarnaast kan een gebied ten oosten van de A6 in beeld komen, als overgangsgebied van het Nationaal Park NieuwLand (zie ook hoofdstuk 4)

Gebiedsgerichte aanpak stikstof

In hoeverre reeds natuurinclusief

De gebiedsgerichte aanpak stikstof bestaat uit twee gedeeltes. In het noordoosten van de Noordoostpolder wordt met bewoners en ondernemers bekeken welke strategie past bij het gewenste eindbeeld in dit specifieke gebied. In de rest van de provincie wordt gekeken naar een generieke aanpak. Bij het opstellen van het instrumentarium voor beide processen wordt vrijwillige omschakeling naar natuurinclusieve landbouw als een belangrijke optie beschouwd.

Mogelijke ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusieve landbouw als centraal instrument positioneren

Wat? Het instrument vrijwillige omschakeling naar natuurinclusieve landbouw als voorkeursinstrument voor de Flevolandse gebiedsgerichte aanpak stikstof presenteren en positioneren

Waarom? Flevoland is een landbouwprovincie. Door te kiezen voor natuurinclusieve landbouw als oplossing voor de stikstofproblematiek blijft dat zo. Boeren kunnen blijven boeren, alleen op een andere manier. Ook liggen er kansen om met de omschakeling naar natuurinclusieve landbouw verschillende maatschappelijke opgaven te realiseren, zoals het vastleggen van koolstof en het realiseren van de ambities van de bossenstrategie (wanneer gekozen wordt voor agroforestry), het versterken van de biodiversiteit of het afremmen van bodemdaling danwel het vasthouden van water (zie de twee paragrafen hierna).

Hoe? We beschouwen de gebiedsgerichte aanpak stikstof (onderdeel van de transitieopgave landelijk gebied) als een regionale pilot voor het instrument natuurinclusieve landbouw, met de oostflank van de Noordoostpolder als aandachtsgebied. In dit kader wordt een brede waaier van opties uitgewerkt waar een agrariër uit kan kiezen. Deze opties hebben gemeen dat ze de stikstofemissie significant reduceren, en daarnaast andere maatschappelijke baten meekoppelen. Voor elke optie worden zowel de mogelijk te realiseren stikstofemissie als de overige baten in kaart gebracht. Voorts wordt in beeld gebracht wat er nodig is om

Relatie met natuur

Een teveel aan stikstofdepositie zorgt voor een overbelasting van stikstofgevoelige natuurgebieden. Hoewel deze gebieden buiten de provinciegrenzen liggen is Flevoland wel verantwoordelijk voor een deel van de schadelijke emissies. Reductie leidt tot verbetering van de natuur, ook in de Flevolandse natuurgebieden.

Doel van het gebiedsgerichte stikstofbeleid

Op lokaal niveau stikstofemissies naar beneden brengen zodat de depositie op nabijgelegen stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden met een van tevoren bepaald percentage afneemt. Hiertoe worden gebiedsdoelen opgesteld.

Aanpak op hoofdlijnen

Opzetten van een gebiedsproces waarbij momenteel onderzocht wordt of boeren bereid zijn om op vrijwillige basis hun emissies te reduceren, ofwel door het bedrijf te beëindigen ofwel door de bedrijfsvoering aan te passen. Na de onderzoeksfase dienen instrumenten ontwikkeld en ingezet te worden om de beoogde veranderingen te realiseren.

Borging

Kaders aanpak stikstof in Flevoland (vastgesteld februari 2021), voortgangsrapportages

de betreffende opties te laten renderen (het kan gaan om het beschikbaar stellen van kennis, het afdekken van financiële risico's, het betalen voor maatschappelijke diensten etc).

Daarna kunnen de opties voorgelegd worden aan de agrariërs die zich in het gebied dat centraal staat bevinden. Zij zijn aan zet om een eerste stap te zetten in de omschakeling die binnen de gepresenteerde kaders past. De provincie faciliteert hierbij. Als een ondernemer geen brood ziet in een overstap kan worden gekeken naar technische innovatie, verplaatsing of desnoods vrijwillige uitkoop. In dat geval kan binnen de doelen van het gebiedsproces het betreffende perceel verpacht of verkocht worden aan een andere ondernemer. Hierbij kunnen eventueel afspraken gemaakt worden over natuurinclusieve vormen van landbouw.

Een goed afgestemde samenwerking met de sector en met het Rijk is noodzakelijk om de inzet van het instrument natuurinclusieve landbouw tot een succes te maken. Bovendien dienen de benodigde middelen, beschikbaar gesteld in het regeerakkoord, ook daadwerkelijk voor Flevoland toegankelijk te zijn. Daarnaast zal de steun van het RVB, en daarmee het Ministerie van BZK, nodig zijn bv om voor de nodige grondmobiliteit te zorgen en duurzaam landgebruik (verpachting) te stimuleren.

Bodemdaling

In hoeverre reeds natuurinclusief

De problematiek van bodemdaling heeft de aandacht van de provincie. Er is een pilot-gebiedsproces ingericht waar de vraag voorligt welke alternatieve vormen van grondgebruik kansrijk zijn en hoe ze te ontplooien zijn. Een eventuele natuurinclusief alternatief kan daarbij aan de orde komen.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusieve alternatieven ontplooien

Wat? De alternatieve vormen van landgebruik in bodemdalingsgebieden kunnen een natuurinclusief karakter krijgen.

Waarom? De bodemdaling afremmen door een bepaalde mate van vernatting toe te staan biedt kansen voor verbetering van natuur en biodiversiteit. Dan is het wel van belang om vormen van alternatief bodemgebruik te introduceren. Als de gebieden een landbouwfunctie kunnen blijven behouden kan worden bekeken of natuurinclusieve landbouw een optie is.

Hoe?

Er kan worden onderzocht welke vormen van natuurinclusieve landbouw en / of natuurontwikkeling als alternatief kunnen dienen voor het huidige grondgebruik. Het is verstandig bij deze zoektocht de grondeigenaren- en / of pachters centraal te stellen. Overwogen kan worden om het bijbehorende verdienmodel sluitend te maken door de grondeigenaren te betalen voor het ontplooien van natuurinclusieve landbouw en / of het ontwikkelen van natuur. Daarbij kan worden gekeken of de grond als tussenvorm van natuur en landbouw kan worden aangemerkt, met een relatief lagere productie en hogere biodiversiteit. In het regeerakkoord is hier de categorie "landschapsgrond" voor geïntroduceerd. Aankoop van de betreffende grond is een (weliswaar kostbaar) alternatief. De bodemdalingsgebieden kunnen eventueel aangemerkt worden als locaties voor boscompensatie, in het kader van de nieuwe boscompensatiebank. Ook agroforestry kan een alternatieve vorm van landgebruik zijn, te meer omdat deze vorm van landbouw bodemdaling kan afremmen.

Relatie met natuur

Door bodemdaling wordt de bodem natter waardoor het huidige landgebruik (veelal agrarisch) onder druk komt te staan. Tot nu toe was de drooglegging nog voldoende om de huidige intensieve teelten voort te zetten. Door de bodemdaling wordt de drooglegging echter zodanig klein dat dit een probleem wordt. Dit zal veelal een aanpassing van het agrarisch gebruik betekenen.

Doel van het beleid bodemdaling

De provincie heeft geen standpunt ten aanzien van hoe moet worden omgegaan met de bodemdaling. Momenteel wordt beleidsvorming (eigenstandig of als onderdeel van het bodem -danwel waterbeleid) voorbereid.

Aanpak op hoofdlijnen

In afwachting van beleidsvorming is een pilot-gebiedsproces dat in kaart brengt hoe de bodemdaling in bepaalde gebieden verloopt. Ook wordt in beeld gebracht hoe de grondeigenaren staan tegenover alternatief landgebruik.

Borging

Wordt voorbereid

2.2. Bebouwde omgeving

Wonen – bestaande wijken

In hoeverre reeds natuurinclusief

Hoewel het primaat voor beleid voor natuur en biodiversiteit in het stedelijk gebied bij de individuele gemeenten ligt en er op dit punt allerlei initiatieven zijn (zoals de challenge om een groene verbinding aan te leggen tussen het Beatrixpark en het Hannie Schaftpark in Almere), is er ook binnen de provincie aandacht voor het onderwerp, bv via het Actieplan biodiversiteit, waarin wordt gestreefd naar een situatie waarbij de aandacht voor natuur en biodiversiteit als vanzelfsprekend is ingebed in de planning, ontwerp, ontwikkeling en beheer van steden en dorpen (biodiversiteit meewegen van schets tot schoffel). Ook is er bv de subsidieregeling voor groene daken en gevels, die onder andere bedoeld is om de biodiversiteit te versterken. Daarnaast participeren we in Operatie Steenbreek en ondersteunen we groene organisaties die in het stedelijk gebied actief zijn. Daarbij is ook aandacht voor vermaatschappelijking. Het inzetten van de voordelen die natuur en biodiversiteit biedt is nog relatief onderbelicht.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – masterplan binnenstedelijke vergroening

Wat? Een gezamenlijk initiatief van decentrale overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven om in bestaande woonwijken zo veel en zo rijk mogelijke natuur toe te voegen, met meerwaarde voor de inwoners en de biodiversiteit.

Waarom? Er spelen al veel lovenswaardige initiatieven in onze provincie. Met het opzetten van een overkoepelende aanpak kan het enthousiasme dat daarbij zichtbaar is verder worden verspreid. Partijen die tot nu toe nog weinig ervaring hebben met het thema kunnen leren van bestaande voorbeelden. Op termijn profiteert de biodiversiteit en wordt de binding van de Flevolandse met natuur versterkt. Bovendien zijn er positieve effecten op het welbevinden te verwachten.

Hoe? Samen met gemeenten per wijk in kaart brengen op welke locaties vergroening mogelijk is, op welke manier, en wat voor voordelen dat met zich meebrengt. Te denken valt aan groene daken en gevels en half verharde wegen en het verbinden van bestaande groengebieden. Bewoners kunnen hier een voortrekkersrol in spelen. Daarna kunnen plannen voor uitvoering ontwikkeld worden. Hierbij kan worden onderzocht of een groene inrichting ook kostenbesparend kan zijn. Idealiter worden de plannen gekoppeld aan reeds gepland onderhoud (zie onder). De provincie kan het plan financieel ondersteunen en kan capaciteit beschikbaar stellen om een coördinerende rol te pakken. Er kan worden samengewerkt met groene organisaties en Steenbreek.

Idee 2 – natuurinclusief onderhoud als standaard

Wat? Een toolbox waarmee georganiseerd wordt dat groot onderhoud, renovatie, herontwikkeling, beheer etc. binnen het stedelijk gebied natuurinclusief wordt aanbesteed en uitgevoerd.

Relatie met natuur

Flevolandse wijken zijn van oudsher relatief groen opgezet. Daar zitten ook waardevolle stukken natuur met een rijke biodiversiteit tussen. Steden en dorpen dragen daarmee bij aan het behoud van soorten en het versterken van de natuurbeleving. Nog niet altijd worden de groene gebieden echter beschouwd vanuit biodiversiteit, wat terug te zien is in het beheer en aan het ontbreken van verbindingen.

Doel van het woonbeleid

Zorgen voor voldoende, betaalbare, passende en goede woningen die in een aantrekkelijke omgeving liggen.

Aanpak op hoofdlijnen

Bij het uitvoeren van het Flevolandse woonbeleid zijn de gemeenten leidend. De provincie heeft een taak in de ruimtelijke ordening, maar stuurt daar slechts beperkt in. De provinciale rol is verder gericht op bevorderen van afstemming en samenwerking, kennisontwikkeling, lobby en marketing. Aandacht voor natuur is recent opgenomen in het Actieplan biodiversiteit en de bossenstrategie

Borging

Woonagenda, Wet ruimtelijke ordening, Woningwet, Wet huisvesting, Actieplan biodiversiteit, bossenstrategie

Waarom? Er vindt binnen gemeenten veel onderhoud van groen en bebouwing plaats. Door het inzetten van een natuurinclusieve toolbox kan het behouden en versterken van natuur en biodiversiteit een geborgde plek krijgen in dit soort werkzaamheden, waarmee het automatisch onderdeel wordt van de manier van werken.

Hoe? In samenwerking met gemeenten en waterschap voorbeelden van dergelijke toolboxes verzamelen en analyseren, op basis daarvan een Flevolandse variant ontwikkelen en implementeren. Eventueel een gezamenlijk of bilateraal fonds inrichten waarmee de meerkosten van de natuurinclusieve werkzaamheden gedekt kunnen worden, wellicht met externe cofinanciering.

Wonen – nieuwbouw van 100.000 woningen

In hoeverre reeds natuurinclusief

In Flevoland zijn al volop voorbeelden te vinden van initiatieven tot natuurinclusief bouwen, zoals de ecologische woonwijk Wilgenwold nabij Almere. Ook in de Woonagenda is natuurinclusief bouwen als punt van aandacht opgenomen. Er zijn echter nog geen afspraken gemaakt tussen Rijk, gemeenten, provincie en projectontwikkelaars om de gehele woningbouwopgave natuurinclusief te ontwikkelen. Hiermee is natuurinclusief bouwen één van de opties, niet de standaard.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – gezamenlijke ambitie natuurinclusief bouwen

Wat? De partijen die betrokken zijn bij de Flevolandse woningbouwopgave spreken af dat nieuw te bouwen wijken natuurinclusief ontwikkeld worden.

Waarom? Met het uitspreken van een gezamenlijke ambitie (zoals in Utrecht is gebeurd met het Manifest Groen Groeit Mee) wordt een signaal afgegeven dat natuur centraal staat bij het bouwen van woningen. Dit is van belang omdat de aanwezigheid van groen tal van positieve effecten heeft op het welbevinden van bewoners en omdat de nieuwe wijken dan een relatief hogere waarde hebben. Daarnaast zijn natuurinclusieve wijken van essentieel belang voor het behoud van een gunstige staat van instandhouding van soorten die voor een verblijfplaats afhankelijk zijn van gebouwen (zoals vleermuizen). Ook kan op deze manier invulling gegeven worden aan de ambitie uit de Bossenstrategie om tot extra bosaanleg te komen.

Hoe? Gemeenten, Waterschap en eventueel het Rijk benaderen om samen te bekijken of een gezamenlijke ambitie uitgesproken kan worden, naar het voorbeeld van Groen Groeit Mee. Uiteindelijk ook de ambitie kwantificeren, en doorwerking in de ruimtelijke plannen borgen (zie onder). Intern zorgen voor een goede afstemming met de strategische agenda (“samen maken we Flevoland”).

Idee 2 – natuurinclusief ontwikkelen verankeren

Wat? Het vertalen van de ambitie om natuurinclusief te bouwen in een systematiek die ingezet kan worden bij het ontwikkelen van woningen en het gebruik ervan verankeren in het ruimtelijk beleid van gemeenten en provincie.

Relatie met natuur

Het bouwen van nieuwe woningen heeft een effect op de reeds aanwezige natuurwaarden. Daarnaast ontstaan nieuwe activiteiten die een drukfactor kunnen vormen. Tegelijkertijd kan met de aanleg van nieuwe wijken ook (hoogwaardige) natuurwaarde worden toegevoegd.

Doel van het nieuwbouwbeleid

De provincie steunt de ambitie om in Flevoland 100.000 woningen te bouwen. Deze huizen worden deels al gebouwd. Er wordt momenteel nagedacht over extra kwaliteitswensen.

Aanpak op hoofdlijnen

Gemeenten hebben een trekkersrol en zorgen voor programmering, de provincie ontwikkelt en deelt kennis. In dat licht is Woonagenda vastgesteld waarin de wensen van bv gemeenten, coöperaties en provincie zijn gebundeld in een aantal agendapunten. Verder kan de provincie juridisch faciliteren, waarbij via het ruimtelijk beleid ook voorwaarden gesteld kunnen worden – momenteel vindt er vanuit de provincie slechts beperkt sturing plaats.

Borging

Woonagenda, Omgevingsvisie, Omgevingsplan, Omgevingsverordening, Wet ruimtelijke ordening, Bouwbesluit.

Waarom? Om effect te kunnen hebben dient de gezamenlijke ambitie om natuurinclusief te bouwen geborgd te worden in het beleid van gemeenten en provincie. Op die manier weten ontwikkelaars waar ze aan toe zijn. Bovendien wordt er een gelijk speelveld tussen de gemeenten gecreëerd.

Hoe? Door het gezamenlijk ontwikkelen van een Flevolandse toolbox natuurinclusief bouwen en het gebruik van deze systematiek te verankeren in het ruimtelijk beleid van zowel gemeenten als provincie. De overkoepelende ambitie (bijvoorbeeld een x aantal vierkante meter groen toevoegen, natuur integreren in het wijkontwerp en bij het bouwen van de huizen zelf) dient vertaald te worden in concrete handvatten waar ontwerpers en ontwikkelaars mee uit de voeten kunnen, waarbij maatwerk mogelijk moet zijn per wijk (aangezien de ene wijk compacter wordt ontwikkeld dan de andere). Bij het uitwerken van de systematiek kan worden geput uit bestaande voorbeelden; zo werkt de gemeente Amsterdam met een puntensysteem en heeft de gemeente Nijmegen een toolbox. Onderzocht kan worden of de bekostiging via de grondexploitatie geregeld kan worden, met eventuele bijdragen van de betrokken overheden en van externe financiering.

Idee 3 – kennisontwikkeling verzilvering voordelen natuurinclusief bouwen

Wat? Opzetten van een kennisnetwerk over de voordelen van natuurinclusief bouwen

Waarom? Dat natuurinclusief bouwen allerlei voordelen heeft is nog geen gemeengoed. Daarom is het van belang de kennis hieromtrent verder uit te diepen en toegankelijk te maken, met name bij mensen die een centrale rol spelen bij het uitwerken van de Flevolandse woningbouwplannen. Het ligt voor de hand om hierbij een koppeling te leggen met gerelateerde onderwerpen zoals energieneutraal, klimaatadaptief en circulair bouwen.

Hoe? Samen met gemeenten investeren in een kennisnetwerk. Hiertoe gericht onderzoek uitzetten, daarbij de samenwerking opzoeken met de bouwsector.

Ruimtelijke economie – nieuwe en bestaande bedrijfsbebouwing

In hoeverre reeds natuurinclusief

In het nieuwe economische beleid waar momenteel aan gewerkt wordt zal onder andere aandacht worden besteed aan de ruimtelijke effecten van economische ontwikkelingen. Maatschappelijke waarden zoals duurzaamheid zullen daarbij aan de orde komen – in het reeds vastgestelde kaderdocument wordt daar op voorgesorteerd. Verder is er eerder een stimuleringsregeling geweest voor het revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen. Deze regeling is inmiddels afgelopen. Ondertussen is er samen met IVN een Groeifondsaanvraag ingediend met betrekking tot werklandschappen van de toekomst, waar ook Lelystad Airport bij is aangesloten. Tenslotte worden ruimtelijke ontwikkelingen momenteel al landschappelijk ingepast. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van het MITC in Marknesse, waarbij een bossingel en een watergang met natuurvriendelijke oevers worden gerealiseerd.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – robuuste landschappelijke inpassing en groene inrichting van nieuwe bedrijfslocaties

Wat? Bij het ontwikkelen van nieuwe bedrijfslocaties een goede landschappelijke inpassing en groene inrichting realiseren, gericht op het versterken van de biodiversiteit.

Waarom? Voor de Flevolandse economie is het van belang om bedrijfslocaties te ontwikkelen. Dit zorgt echter voor verstening van het landschap en verlies aan biodiversiteit. Daarom zouden deze locaties met voldoende ruimte voor biodiversiteit kunnen worden ingepast in het landschap. Ook de werknemers profiteren van de positieve effecten die het groen heeft op hun welbevinden.

Hoe? Het - eventueel gezamenlijk - ontwikkelen van een ruimtelijke systematiek die het mogelijk maakt te bepalen hoe robuuste landschappelijke inpassing en groene inrichting eruit kan zien en

die borgt dat deze inpassing ook daadwerkelijk van de grond komt. Deze systematiek kan eventueel verankerd worden in het ruimtelijke beleid van gemeenten en provincie. Ook de voordelen van landschappelijke inpassing en groene inrichting voor werknemers onder het voetlicht brengen. Bekostiging kan (deels) via de grondexploitatie geregeld worden, met eventuele bijdragen van de betrokken overheden en van externe financiering. Bij gebiedsontwikkelingen waar we zelf bij betrokken zijn kunnen we tevens aandacht vragen voor een groene(re) inrichting van het terrein. Bv bij het MITC zou dit wellicht kansrijk zijn, ook om te bezien of eventuele geluidsemissies met de realisatie van extra groen gemitigeerd kunnen worden.

Idee 2 – masterplan vergroening bedrijventerreinen

Wat? Het opstellen van een masterplan om tot robuuste vergroening van bestaande bedrijventerreinen te komen, vergelijkbaar met de aanpak van bestaande woonwijken (zie boven).

Waarom? De Flevolandse bedrijventerreinen zijn ruim van opzet, waardoor ze vaak groen zijn en er nog relatief veel ruimte is om natuur toe te voegen, zodat er bijvoorbeeld via de aanleg van landschapselementen hectares bosgebied kunnen worden toegevoegd. Dergelijke initiatieven zijn niet alleen goed voor de biodiversiteit, ze zorgen ook nog eens voor een gezondere werkomgeving.

Hoe? De huidige grondeigenaren kunnen gestimuleerd worden om het reeds aanwezige groen ecologisch te beheren. Daarnaast kan met de betrokken partijen een kansenkaart ontwikkeld worden met potentiële locaties voor verdere vergroening op bestaande terreinen, inclusief mogelijke maatregelen en kostenplaatje. De provincie kan inventariseren of, en zo ja onder welke condities, de eerder ingevoerde stimuleringsregeling opnieuw geactiveerd kan worden, eventueel met aanpassingen in de reikwijdte en / of ambitie. Bij de uitvoering van de kansenkaart is het slim om aan te haken bij plannen voor renovatie of herontwikkeling. Tenslotte kan worden geïnventariseerd of er aanvullende financieringsmogelijkheden zijn, zoals koolstofcertificaten.

Idee 3 – Aandacht voor natuurinclusiviteit in de eigen gebiedsontwikkeling.

Wat? Natuurinclusiviteit als centraal onderwerp meenemen in de aanbestedingen in gebiedsontwikkelingen die we als provincie zelf (mede) trekken, zoals het MITC (zie voorbeeld boven), de Maritieme Servicehaven en Lelystad Airport (zie ook thema “inkoop en aanbesteding” in paragraaf 2.7).

Waarom? Door natuurinclusief aan te besteden geeft de provincie het goede voorbeeld in het streven naar een natuurinclusieve samenleving.

Hoe? Bij de actualisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid die momenteel bezig is kan het onderwerp “natuurinclusief” worden toegevoegd aan de criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen en aanbesteden. Vervolgens worden hier handen en voeten aan gegeven, waardoor het voor geïnteresseerde partijen duidelijk wordt wat er van hen verwacht wordt. Ook aanbestedingen gerelateerd aan gebiedsontwikkeling kunnen hierbij de revue passeren.

Relatie met natuur

Activiteiten op bedrijventerreinen kunnen van invloed zijn op natuur en biodiversiteit. Het aanleggen van nieuwe bedrijfslocaties heeft een effect op reeds aanwezige natuurwaarden. Ook ontstaan nieuwe activiteiten die belastend kunnen zijn. Tegelijkertijd kan met de aanleg van nieuwe bedrijfslocaties en het vergroenen van bestaande locaties ook (hoogwaardige) natuurwaarde worden toegevoegd.

Doel van het economisch beleid

Tot nu toe vooral het stimuleren van Flevolandse bedrijvigheid. In het nieuwe economische beleid (wordt momenteel opgesteld) komt meer aandacht voor de ruimtelijke gevolgen van economische ontwikkeling.

Aanpak op hoofdlijnen

Nog geen beleid aangaande ruimtelijke economische ontwikkeling. Er is in het verleden wel een stimuleringsregeling voor revitalisering bedrijventerreinen geweest

Borging

Economisch Programma (momenteel wordt nieuw economisch beleid ontwikkeld), Omgevingsplan, -visie en -verordening.

2.3. Mobiliteit en infrastructuur

Beheer en onderhoud infrastructuur

In hoeverre reeds natuurinclusief

In het nieuwe Programma Mobiliteit en Ruimte (dat momenteel ter inzage ligt) is er aandacht voor natuur en biodiversiteit, zowel qua bescherming als versterking. In de praktijk worden deze principes al toegepast bij beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur (waaronder ook de waterwegen). Zo zijn bij groot onderhoud aan de Leemringweg enkele paddentunnels gerealiseerd en worden de bermen van provinciale wegen sinds kort ecologisch beheerd. Verder wordt bij werkzaamheden getoetst aan de Wnb, om negatieve effecten op beschermde soorten te vermijden of te mitigeren.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – kansen voor meer natuur bij groot onderhoud verzilveren

Wat? Bij het plannen en programmeren van groot onderhoud aan de provinciale infrastructuur (wegen, fietspaden en vaarwegen) waar mogelijk extra natuur, een faunapassage of een natuurvriendelijke oever realiseren. Hierbij kan speciale aandacht besteed worden aan ontsnippering, zodat dieren verschillende natuurgebieden kunnen bereiken.

Waarom? Het natuurinclusief inrichten van de bestaande (provinciale) infrastructuur is bij uitstek een manier om de Flevolandse biodiversiteit een impuls te geven. De bermen van wegen en spoorlijnen en de randen van het watersysteem van Flevoland worden zo een verbonden leefgebied voor planten, insecten, zoogdieren en vogels, waarmee gebruik gemaakt wordt van de reeds aanwezige fysieke verbindingen. De groene draad loopt vanaf de achtertuin in stad en dorp naar de natuurgebieden. Meer variatie en aangepast beheer zorgt voor meer biodiversiteit.

Hoe? Uitwerken van een kansen- en / of knelpuntenkaart “toevoegen natuur bij infrastructuur” – rekening houdend met de kaders die aan provinciale infrastructuur worden gesteld - en op basis daarvan de programmering aanvullen, inclusief bijbehorende kosten en motivering. Daarnaast onderzoeken op welke plekken langs de waterwegen realisatie van natuurvriendelijke oevers en / of voorzieningen voor bevers en otters gerealiseerd kunnen worden. Aanvullende financiering organiseren via de begrotingscyclus, eventueel aangevuld met externe financiering.

Idee 2 – borging via kaders natuurinclusief onderhoud

Wat? Natuurinclusief beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur de standaard maken.

Waarom? Momenteel worden er al initiatieven ontplooid om rekening te houden met natuur en biodiversiteit bij het beheer van de provinciale infrastructuur. Een volgende stap in dit proces is dat een dergelijke aanpak de standaard wordt.

Hoe? Op basis van de passage “Natuur en landschap” (doel 6 “Leefbaarheid en duurzaamheid”) in het Programma Mobiliteit en Ruimte kaders opstellen die natuurinclusief beheer en onderhoud verder uitwerken zodat opname in het SUP en in het MBVI mogelijk wordt.

Relatie met natuur

Gebruik van provinciale wegen beïnvloedt natuur en biodiversiteit vanwege bv geluid, emissies en doorsnijding van leefgebied. Ook kunnen er aanrijdingen met dieren plaatsvinden, wat tegelijkertijd een risico is voor de verkeersveiligheid.

Doel van het beleid beheer en onderhoud provinciale infrastructuur

Een goede doorstroming organiseren, met aandacht voor verkeersveiligheid en duurzaamheid.

Aanpak op hoofdlijnen

Het Programma Mobiliteit en Ruimte schetst de doelen, deze werken door in de programma's van de afdeling Infra (zoals SUP en MBVI).

Borging

Programma Mobiliteit en Ruimte, Strategisch Uitvoeringsprogramma SUP, Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur (MBVI), Wet natuurbescherming (Wnb), Omgevingsverordening (houtopstanden)

Idee 3 – natuurinclusief onderhoud bij partners

Wat? Bij andere overheden aandacht vragen voor natuurinclusief beheer en onderhoud.

Waarom? Als naast de provinciale infrastructuur ook de wegen en waterwegen van andere overheden natuurinclusief beheerd en onderhouden worden wordt de winst voor natuur en biodiversiteit significant groter.

Hoe? In overleg treden met andere overheden die een beheer- en onderhoudstaak hebben op het gebied van infrastructuur en samenwerken bij het natuurinclusief maken van de werkzaamheden.

Gerichte uitbreiding infrastructuur

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het huidige provinciale beleid is erop gericht om bij het aanleggen van een nieuwe weg of fietspad reeds aandacht besteed aan landschappelijke inpassing, waar natuur en biodiversiteit ook baat bij kunnen hebben. Ook vindt er bij werkzaamheden toetsing plaats aan de Wnb, waarbij negatieve effecten voor soorten die beschermd zijn vermeden of gemitigeerd worden.

Ideeen voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – toevoegen natuur als standaard meenemen

Wat? Bij het proces om te komen tot een nieuw infrastructureel project wordt vanaf het begin in beeld gebracht of er natuur kan worden toegevoegd, en zo ja, op welke manier en tegen welke meerkosten. Ook hierbij in het bijzonder aandacht besteden aan ontsnipperende maatregelen

Waarom? Natuur toevoegen aan nieuwe infrastructuur benut het verbindende potentieel (zie boven). De huidige manier van werken is dat er tijdens het proces bekeken wordt of er natuur kan worden toegevoegd. Dan is het vaak lastig om het oorspronkelijke plan nog aan te passen. Door het aan de voorkant in kaart brengen van kansen voor natuur en biodiversiteit de standaard te maken kan dit worden vermeden.

Hoe? Al in de verkenningsfase van een project kennis inbrengen waarmee kansen voor het toevoegen van natuur en biodiversiteit concreet gemaakt worden, inclusief benodigde ingrepen en meerkosten. Op deze manier wordt de aandacht voor natuur en biodiversiteit in de rest van het traject geborgd. Hierbij tevens gebruik maken van de kansenkaart “toevoegen natuur bij infrastructuur” (zie vorige paragraaf).

Idee 2 – bij intekenen mobiliteitsbehoefte nieuwbouw ook natuur en biodiversiteit meewegen

Wat? Wanneer er bij het ontwikkelen van nieuwe wijken en / of bedrijventerreinen nagedacht wordt over de mobiliteitsbehoefte en de ruimtelijke implicaties daarvan, dient als standaard onderdeel van het proces te worden nagedacht over de mogelijkheden om daarbij extra natuur in te passen en bestaande waarden te beschermen. Dit kan worden meegenomen in de exploitatie van de betreffende ontwikkeling.

Relatie met natuur

De aanleg van nieuwe wegen kan ten koste gaan van natuurwaarden (bv doorsnijding van leefgebied, kappen van bomen, extra geluidshinder).

Doel van het beleid voor uitbreiding van provinciale infrastructuur

Op basis van maatschappelijke opgaven een goede doorstroming organiseren, met aandacht voor verkeersveiligheid en duurzaamheid,

Aanpak op hoofdlijnen

De doorstroming op provinciale wegen (en fietspaden en vaarwegen) wordt gemonitord. Daarnaast wordt in beeld gebracht wat de toekomstige mobiliteitsopgave is op basis van maatschappelijke doelen. Op basis deze tweeledige input worden nieuwe infrastructurele projecten in kaart gebracht en uitgewerkt via een verkenning. Daarna volgt opname in het PMIRT waarbij ook financiële dekking geregeld wordt. Daarna kan realisatie plaatsvinden.

Borging

Programma Mobiliteit en Ruimte, Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (PMIRT)

Waarom? Wanneer bij het aanleggen van nieuwe infrastructuur ten behoeve van woonwijken of bedrijventerreinen reeds aan de voorkant wordt nagedacht over het inpassen van natuur en biodiversiteit kunnen toekomstige problemen met bijvoorbeeld versnippering en het ontstaan van ecologische knelpunten voorkomen worden.

Hoe? Bij het intekenen van nieuwe wegen, fietspaden, waterpartijen en parkeerplaatsen kan worden getoetst op de implicaties die het ontwerp heeft voor natuur en biodiversiteit. De basis is dat negatieve effecten vermeden worden, idealiter wordt het ontwerp zo ingericht dat er een meerwaarde gerealiseerd wordt. Om dit te realiseren is samen optrekken met de gemeenten, maar ook met het Rijk en het Waterschap nodig. Hierbij dient op het juiste moment de juiste kennis ingebracht te worden.

Idee 3 – robuustere boscompensatie

Wat? Bij het compenseren van houtopstanden – waartoe momenteel een boscompensatiebank wordt opgezet – kan het principe van compensatie ruimhartiger worden ingezet, bijvoorbeeld door een groter areaal terug te planten dan gekapt is, of door ook zachthoutbomen te compenseren.

Waarom? In de praktijk gaat er bij het compenseren van bos en landschapselementen natuurwaarde verloren, bijvoorbeeld omdat jonge aanplant minder waardevol is, of omdat zachthoutbomen niet herplantplichtig zijn. Ook is er niet altijd zicht op de daadwerkelijke realisatie van de compensatieverplichtingen.

Hoe? Door incidenteel of via een beleidsregel de eigen compensatieplicht te verruimen, naar het voorbeeld van de aanpak droogteschade. Robuust compenseren kan ook via aanscherpen van de Omgevingsverordening zodat dit in heel Flevoland de standaard wordt. Daarnaast kan worden onderzocht hoe toezicht en handhaving effectiever kan worden ingezet.

Openbaar vervoer en duurzame mobiliteit

In hoeverre reeds natuurinclusief

Openbaar vervoer heeft ten opzichte van autoverkeer een relatief lage impact op de natuur. Het treinverkeer in Flevoland is volledig elektrisch, en ook het busvervoer zal vanaf eind 2023 geëlektrificeerd zijn. Verder is er in de concessie voor het busvervoer aandacht gevraagd voor circulariteit, wat een gunstig effect op de natuur kan hebben. Bij de OV infrastructuur is natuurinclusiviteit nog geen aandachtspunt. Wel zijn er initiatieven om voor de verkeersstromen naar en door National Park Nieuw Land een duurzaam scenario uit te werken, met een grotere rol voor het OV en focus op duurzame modaliteiten binnen de grenzen van het park. Bij Poort Oostvaardersplassen Almere wordt ingezet op de ontwikkeling van een “groene loper” die vanaf de OV-voorzieningen in de stad naar de Almeerse kant van het Nationaal Park leidt.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – naar natuurinclusieve hubs, haltes en stations

Wat? De knooppunten van de infrastructuur van het busvervoer op een natuurinclusieve manier inrichten,

Waarom? Wanneer bij bushaltes en grotere hubs zoveel mogelijk natuur wordt toegevoegd waarbij asfalt en steen wordt vervangen door groen worden natuur en biodiversiteit

Relatie met natuur

Openbaar vervoer (trein, bus, regiotaxi) kan een verstrendend effect hebben op natuur en biodiversiteit, bijvoorbeeld vanwege geluids-overlast of emissies. De benodigde infrastructuur (spoor, busbaan) kan leefgebieden doorsnijden en er kunnen aanrijdingen met dieren plaatsvinden. Aan de andere kant zijn deze effecten relatief klein in vergelijking met het autoverkeer, vanwege het collectieve karakter van het OV en vanwege het feit dat het OV al in relatief hoge mate geëlektrificeerd is.

Doel van het OV beleid

Een kosteneffectief OV systeem (met trein, bus en regiotaxi) dat aansluit op de mobiliteitsvraag van de Flevolandse (met name forenzen, scholieren en mensen die van het OV afhankelijk zijn).

verrijkt en kan de inrichting gebruikt worden om negatieve omgevingseffecten (lawaai, geurhinder, hittestress) te verminderen. De knooppunten kunnen zelfs gebruikt worden om water op te vangen. Al met al een impuls voor de omgeving en voor het welbevinden van de reizigers.

Hoe? Onderzoeken of de haltes langs de provinciale wegen op termijn vervangen kunnen worden door haltes die in het landschap passen, waarbij gebruik gemaakt is van natuurlijke materialen en waarbij natuur wordt toegevoegd. Bij lokale haltes gemeenten hiertoe verleiden, bijvoorbeeld met een subsidieregeling. Bij de herinrichting en / of renovatie van grotere busstations (zoals in Lelystad) natuurinclusief ontwerpen als aandachtspunt meegeven en daar criteria aan verbinden, in overleg met de gemeenten. Flevolandse treinstations die in aanmerking komen als “buitenpoort” (i.e. stations nabij natuurgebieden, zoals Almere Oostvaarders) natuurinclusief inrichten. Hiertoe lobbyen bij het Rijk en Prorail.

Idee 2 – natuurinclusieve vestigingslocaties

Wat? Bij de vestigingslocaties van bussen en regiotaxi's aandacht vragen voor natuurinclusieve inrichting.

Waarom? Vestigingslocaties zijn vaak ruim van opzet, waardoor er wellicht ruimte is om natuur en biodiversiteit toe te voegen.

Hoe? In de aanbestedingscriteria aandacht vragen voor natuurinclusieve inrichting van de vestigingslocaties. Hier eventueel bij de gunning van de concessie bonuspunten voor uitgeven.

Idee 3 – bereikbaarheid natuurgebieden met het OV vergroten

Wat? In kaart brengen of de bereikbaarheid van de Flevolandse natuurgebieden met het OV of andere manieren van duurzame mobiliteit verbeterd kan worden, en zo ja, daar naar handelen.

Waarom? Natuurinclusiviteit gaat ook om het zo veel mogelijk betrekken van maatschappelijke partijen en burgers bij natuur. Ook Flevolandse die afhankelijk zijn van het openbaar vervoer moeten onze natuurgebieden kunnen bereiken. Bovendien is het voor het milieu, natuur en biodiversiteit beter dat er rondom natuurgebieden duurzame mobiliteit georganiseerd wordt.

Hoe? Inventariseren of de Flevolandse natuurgebieden afdoende bereikbaar zijn met het openbaar vervoer en in gevallen waar dat niet zo is kijken hoe de bereikbaarheid vergroot kan worden. Daar eventueel financiering voor beschikbaar stellen. In dit kader ook onderzoeken hoe rondom natuurgebieden een duurzaam verkeerscirculatiescenario ontwikkeld kan worden. Bij het Nationaal Park wordt deze optie reeds onderzocht. Het streven naar een natuurinclusief Flevoland ondersteunt dit.

Idee 4 – barrièrewerking OV infrastructuur verminderen

Wat? Maatregelen treffen om barrièrewerking van OV infrastructuur voor dieren aan te pakken.

Waarom? Het is van belang dat diersoorten zich vrij door de provincie kunnen bewegen. Busbanen en spoorlijnen kunnen daarbij voor belemmeringen zorgen. Als deze belemmeringen worden aangepakt is dat goed voor de natuur en biodiversiteit.

Hoe? Inventariseren waar er in de Flevolandse OV infrastructuur barrières voor dieren bestaan en een plan van aanpak opstellen voor ontsnipperingsmaatregelen. Deze koppelen aan de onderhoudsprocessen van de infrastructuur zodat bij onderhoud ontsnippering meegenomen kan worden. Bij de aanleg van nieuwe OV infrastructuur barrièrewerking voorkomen.

Aanpak op hoofdlijnen

Uitgeven en beheren van de concessie busvervoer en regiotaxivervoer. Zorgen voor een goede infrastructuur van hubs, knooppunten en bushaltes langs de weg en samen met de gemeenten invulling geven aan de inrichting en ruimtelijke inpassing hiervan. Bij spoorwegen en treinstations is het Rijk verantwoordelijk, de provincie zit wel aan tafel als belanghebbende bij de aanleg en het onderhoud ervan.

Borging

Mobiliteitsvisie Flevoland 2030, OV visie 2014-2024, Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 Noord-Holland en Flevoland (ROVT 2040), Programma Mobiliteit en Ruimte, concessie busvervoer, concessie regiotaxi.

2.4. Milieucondities leefomgeving

Waterkwaliteit- en beschikbaarheid

In hoeverre reeds natuurinclusief

De provincie werkt met het waterschap aan de realisatie van de KRW doelen. Deze doelen zien onder andere toe op het op peil brengen en houden van de grondwaterkwaliteit en een deel van de oppervlaktewaterkwaliteit, ter bescherming van natuur en biodiversiteit. Ook is er natuur toegevoegd door te werken aan natuurvriendelijke oevers. Voor gebieden die niet onder de KRW vallen wordt nog gewerkt aan eigenstandige doelen (Doelen Overige Wateren), maatregelen en bijbehorende financiële dekking, om ook daar tot behoud en versterking van natuur en biodiversiteit te komen. In dat verband zijn er waterkwaliteitsdoelen opgesteld voor de stedelijke wateren. Hierbij zijn met de gemeenten en het waterschap afspraken gemaakt over het na te streven ecologische niveau.

Wat betreft de beschikbaarheid van grond- en oppervlaktewater is reeds de ambitie uitgesproken om een optimale situatie voor de gehele provincie te bereiken, maar die moet nog worden uitgewerkt. Ook moet er nog een strategie worden opgesteld om in de toekomst om te gaan met droogte en wateroverlast als gevolg van klimaatverandering (zie thema "klimaatadaptatie"). In het verleden is tenslotte reeds gewerkt aan verdrogingsbestrijding in en natte verbinding van natuurgebieden, maar dit probleem is nog niet opgelost.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – aandacht voor verbetering watercondities

Wat? Zorgen voor verbeterde condities die vanuit natuur bezien nodig zijn voor een kwaliteitsimpuls (verdroging bestrijden, natuurvolgend peilbeheer, blauwe dooradering, vermindering van nutriënten en bestrijdingsmiddelen).

Waarom? Hoewel er in het verleden met succes gewerkt is aan het bestrijden van de verdroging van natuurgebieden, is er in Flevoland op sommige plekken nog steeds sprake van te droge natuur, met name in gebieden waar de verdroging niet in het gebied zelf kon worden verholpen. Ook is er nog niet overall een optimale verbinding gerealiseerd en lijdt de waterkwaliteit onder een teveel aan nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Het verbeteren van deze condities is extra relevant geworden gezien de recente aandacht voor de achterblijvende realisatie van de Europese waterdoelen, waarmee ons land een crisis vergelijkbaar met stikstof riskeert.

Hoe? Samen met het waterschap in kaart brengen waar verdroging en gebrek aan verbinding nog een probleem is voor de natuur, en op basis daarvan een plan van aanpak met mogelijke maatregelen en bekostiging opstellen. Hierbij dient waterbuffering buiten de natuurgebieden, eventueel in

Relatie met natuur

De Flevolandse natuur is gebaat bij de aanwezigheid van genoeg water van voldoende kwaliteit. Een gebrek aan water (bijvoorbeeld vanwege onttrekking) kan tot verdroging leiden, en vervuiling van het water kan de biodiversiteit aantasten.

Doel van het waterbeleid

Op niveau brengen en houden van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater, borgen van de drinkwatervoorziening, voldoende beschikbaarheid van water voor andere functies (landbouw, natuur, industrie), bescherming tegen hoog water.

Aanpak op hoofdlijnen

Voor regionaal oppervlaktewater bepaalt de provincie de kaders en doelen (voor zowel kwaliteit als beschikbaarheid) en toetst ze hierop. Het waterschap voert uit, onder meer op basis van een natuurinclusieve waternisvisie. Zelf heeft de provincie natuurvriendelijke oevers in de eigen waterwegen gerealiseerd. Voor een aantal gebieden komen de doelen en kaders voort uit de KRW, voor de overige gebieden wordt gewerkt aan aparte kaders (Doelen Overige Wateren). Voor grondwater monitort de provincie de kwaliteit en kwantiteit en is ze verantwoordelijk voor het afgeven van vergunningen voor drinkwaterwinning. Het waterschap ziet via vergunningverlening, toezicht en handhaving toe op het voorkomen van vervuiling. Bij bescherming tegen hoogwater beslist de provincie mee over projecten tot dijkversterking die het waterschap en RWS opstellen en uitvoeren. In het verleden was er een aanpak verdrogingsbestrijding.

Borging

Europees waterbeleid (Kaderrichtlijn Water (KRW)), Waterprogramma's, Doelen Overige Wateren, Omgevingsverordening, Programma Aanpak Grote Wateren, Hoogwaterbeschermingsprogramma.

combinatie met nieuwe vormen van landbouw, als reële optie worden beschouwd.

Idee 2 – wenselijke situatie natuur als kader voor onttrekking

Wat? Bij nieuwe concessies en vergunningen voor onttrekkingen aan het grond- en oppervlaktewater de wenselijke situatie voor de natuur meewegen.

Waarom? Momenteel wordt er bij het toestaan van wateronttrekkingen nog niet formeel getoetst op gevolgen voor de natuur. Door wel te toetsen wordt eventuele toekomstige verdroging als gevolg van wateronttrekkingen voorkomen. Ook met het oog op klimaatverandering- en adaptatie kan dit verstandig zijn (zie thema klimaatadaptatie). Bovendien wordt het met de inwerkingtreding van de Omgevingswet verplicht.

Hoe? Uitwerken en vaststellen van een nieuw kader bij concessies en / of vergunningen wateronttrekking, waarbij getoetst moet worden aan onder andere de Omgevingswet (die weer verwijst naar andere relevante kaders zoals waterprogramma's en stroomgebiedbeheerplannen).

Klimaatadaptatie

In hoeverre reeds natuurinclusief

Er zijn initiatieven die aandacht aan het onderwerp besteden. Zo is er in het verband van de Metropoolregio Amsterdam (waar Almere en Lelystad ook toe behoren) een intentieovereenkomst voor klimaatbestendige nieuwbouw afgesproken en is er een subsidieregeling voor het vergroenen van daken geweest. Bij dit soort initiatieven, en ook in breder verband bij een toekomstig beleid voor klimaatadaptatie en het opstellen van een RAS (zie kader), liggen er kansen om koppelingen te leggen met het versterken en toevoegen van natuur, waarbij de baten die dit oplevert benut worden (zie ook het thema “water” hierboven)

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – kiezen voor natuurinclusieve klimaatadaptatie

Wat? Bij het vormgeven van de te treffen maatregelen aangaande klimaatadaptatie het streven uitspreken dat we waar mogelijk natuurinclusieve maatregelen treffen.

Waarom? Aanpassing aan klimaatverandering is noodzakelijk en dient een maatschappelijk doel. Als we erin slagen de maatregelen te combineren met het toevoegen van natuur wordt een ander maatschappelijk doel bediend (het versterken van de biodiversiteit). Daarmee kunnen twee vliegen in één klap geslagen worden. Bovendien kan het toevoegen van natuur een uitermate geschikte manier zijn om tot die aanpassingen van de leefomgeving te komen die nodig zijn om met klimaatverandering om te gaan

Hoe? Voorgestelde maatregelen toetsen op hun meerwaarde voor natuur en biodiversiteit, en waar mogelijk natuurinclusieve varianten de voorkeur geven. Hierover afspraken maken met de partijen die de RAS opstellen. Eventuele meerkosten samen dragen. Voorbeelden: waterretentie in bodemdalingsgebied in combinatie met natuurinclusieve landbouw, dijkversterkingen realiseren door vooroevers aan te leggen, stadsparken en stedelijk groen verlaagd aanleggen ten opzichte van huizen en infrastructuur en beplanten met bomen.

Relatie met natuur

Het aanpassen van de leefomgeving aan het veranderende klimaat kan een effect hebben op natuur en biodiversiteit.

Doel van het klimaatadaptatiebeleid

De provincie heeft nog geen beleid aangaande klimaatadaptatie, daar wordt momenteel aan gewerkt.

Aanpak op hoofdlijnen

De provincie werkt met gemeenten en Waterschap aan een Regionale Adaptatie Strategie. Er is een quick scan van de effecten van klimaatverandering gemaakt. Uiteindelijk worden maatregelen uitgewerkt op het gebied van wateroverlast, droogte, hitte en waterveiligheid

Borging

Regionale Adaptatie Strategie (RAS), nog op te stellen.

Idee 2 – investeren in natuurinclusieve hoogwaterbescherming

Wat? Bij het ophogen van waterkeringen inventariseren of de traditionele aanpak (waarbij met beton wordt gewerkt) kan worden vervangen door een natuurinclusieve variant, bv het aanleggen van vooroevers. Bij de huidige dijkversterking ten noorden van Lelystad wordt hier bv naar gekeken. Ook het aanleggen van ecologische golfbrekers (zoals bij Flevokust Haven reeds gebeurt is) is een mogelijkheid, bijvoorbeeld voor de Maritieme Servicehaven. Daarnaast kan natuurinclusieve klimaatadaptatie ook meegenomen worden in de planvorming voor het Markermeer – IJmeer (zie hoofdstuk 4)

Waarom? Met het aanleggen van natuurinclusieve dijkversterkingen en andere waterwerken wordt onze provincie niet alleen beschermd tegen hoog water, maar wordt er tegelijkertijd een stevige impuls aan natuur en biodiversiteit gegeven, die bovendien landschappelijk fraai kan uitpakken. Tegelijkertijd levert dit extra recreatiemogelijkheden op. Op termijn zouden natuurinclusieve waterwerken de standaard kunnen worden.

Hoe? Tijdens de planvorming voor Flevolandse dijkversterkingen en andere waterwerken natuurinclusieve varianten verkennen, ex-ante evalueren en doorrekenen. Hoewel RWS en het Waterschap een trekkende rol hebben zit de provincie aan tafel omdat ze het Projectbesluit moet goedkeuren. Vanuit die rol kan er aandacht voor natuurinclusieve varianten gevraagd worden. Eventuele meerkosten in beeld brengen en bezien of we daar een bijdrage aan kunnen leveren. Als het projecten betreft die de provincie zelf organiseert (zoals de Maritieme Servicehaven) kunnen we zelf overgaan tot de realisatie van natuurinclusieve waterwerken.

Geluidshinder

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het beleid met betrekking tot geluidshinder is gericht op het beperken van omgevingslawaaï voor mensen (met name omwonenden), niet op diersoorten. Ook bij de stiltegebieden gaat het om stilte zoals ervaren door mensen, niet door dieren. Er geldt geen eenduidige bescherming tegen geluidsbelasting in de natuurgebieden die geen beschermde status als stiltegebied hebben. De hoogte van de geluidsbelasting is bijvoorbeeld geen onderdeel van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Bij de aanleg en wijziging van de provinciale infrastructuur wordt wel beoordeeld welke gevolgen dit kan hebben voor de geluidsbelasting van nabijgelegen NNN gebieden. Hierbij wordt de algemeen geaccepteerde norm van 42 dB(A) voor bosvogels en 47dB(A) voor weidevogels gevolgd.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – verkenning uitbreiding beleid geluidshinder

Wat? Inventariseren of het uitbreiden van het beleid aangaande geluidshinder (zodat ook overlast voor dieren als wezenlijk kenmerk en waarde wordt meegenomen) een meerwaarde heeft.

Waarom? Momenteel is het niet bekend of, en zo ja in welke mate, de Flevolandse natuur schade ondervindt door geluidsoverlast. Hier inzicht in krijgen en eventuele overlast terugdringen kan de biodiversiteit beschermen.

Relatie met natuur

Geluidsoverlast kan een verstrend effect hebben op bepaalde diersoorten.

Doel van het beleid geluidshinder

Het voorkomen van geluidshinder voor omwonenden van provinciale wegen. Het bewerkstelligen van stilte in speciaal daartoe aangewezen gebieden.

Aanpak op hoofdlijnen

De geluidshinder nabij provinciale wegen wordt geregeld in kaart gebracht. Bij overlast worden geluidswerende maatregelen getroffen. Deze aanpak is conform wettelijke kaders (zie onder). Daarnaast zijn er stiltegebieden aangewezen waar geluid wordt gemonitord. Voor deze gebieden gelden verbodsbepalingen en er wordt ingezet op het voorkomen van ruimtelijke ontwikkelingen die geluidsoverlast kunnen veroorzaken.

Borging

Actieplan geluid 2018 – 2023, Wet milieubeheer, geluidbelastingskaarten, Europese richtlijn Omgevingslawaaï, Omgevingsverordening, kaart stiltegebieden

Hoe? Een studie laten uitvoeren naar mogelijk schadelijke effecten van geluidshinder op Flevolandse faunasoorten. Bij bewezen schadelijke effecten een plan van aanpak uitwerken, inclusief maatregelen en kostenplaatje.

Idee 2 – toezicht en handhaving stiltegebieden

Wat? Handhaving van de gebodsbepalingen aangaande de Flevolandse stiltegebieden

Waarom? Het toezicht op het behoud van de stilte in de drie aangewezen stiltegebieden is summier. De verbodsbepalingen die er gelden worden niet actief gehandhaafd, alleen bij meldingen wordt er opgetreden. Hierdoor is de effectiviteit van dit instrumentarium wellicht beperkt. Handhaving kan deze effectiviteit indien nodig verbeteren.

Hoe? Met de gebiedsbeheerders de noodzaak van extra toezicht en handhaving bepalen. Indien nodig met de OFGV een handhavingsbeleid uitwerken en implementeren.

Luchtkwaliteit (waaronder stikstofemissies)

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het beleid over luchtkwaliteit wordt vooralsnog vooral ingevuld vanuit de menselijke gezondheid, niet vanuit natuur en biodiversiteit. Zo wordt er in het kader van het SLA in vergunningen met industriële emissies zoveel mogelijk ingezet op de onderkant van de bandbreedte in best bestaande technieken (BBT) voor luchtmissies. Hierover zijn ook afspraken met gemeenten gemaakt. Er loopt wel een onderzoek naar varend ontgassen nabij Natura 2000 gebieden, waarbij benzeen vrijkomt. Momenteel wordt onderzocht of dit een schadelijk effect kan hebben. Verder is het aangekondigde generieke beleid voor stikstofemissiereductie bedoeld om de natuurkwaliteit te verbeteren, waarbij tegelijkertijd de economie bestendig wordt. Dit beleid ziet primair toe op de depositie vanuit de lucht, niet op de luchtkwaliteit zelf.

Ideeen voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur inzetten om luchtkwaliteit te verbeteren

Wat? Op plekken met relatief veel luchtverontreiniging (zoals drukke verkeersaders, busstations) extra groen aanleggen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Waarom? Het toevoegen van extra groen nabij locaties met relatief veel luchtvervuiling is niet alleen goed voor natuur en biodiversiteit, maar heeft tevens een positief effect op omwonenden en draagt bij aan een mooie omgeving.

Hoe? Locaties met relatief veel luchtverontreiniging in beeld brengen, een natuurinclusief ontwerp maken, op basis daarvan natuur toevoegen en het effect monitoren. Beginnen met enkele pilots, daarna verdere uitrol.

Idee 2 – natuurinclusief ontwikkelen voor schone lucht

Wat? Bij de inspanningen om te komen tot natuurinclusieve woningen en de daarbij behorende nieuwe mobiliteit aandacht besteden aan het toevoegen van natuur ten behoeve van de luchtkwaliteit.

Relatie met natuur

Een slechte luchtkwaliteit kan via deposities van schadelijke stoffen een negatief effect hebben op de kwaliteit van de natuur en daarmee de biodiversiteit. Zo veroorzaken Flevolandse stikstofemissies een deel van de overbelasting van bv de Wieden – Weerribben. Daarnaast kan het varend ontgassen door schepen (waarbij benzeen vrijkomt) voor overlast zorgen. Anderzijds kan de natuur een bijdrage leveren aan een betere luchtkwaliteit, aangezien planten de lucht in hun nabije omgeving tot op zekere hoogte kunnen zuiveren

Doel van het beleid luchtkwaliteit

Borgen van een goede luchtkwaliteit die gezondheidsklachten vermijdt. Daarnaast een generieke reductie van de stikstofemissies bewerkstelligen (met name door landbouw en verkeer en vervoer).

Waarom? Door bij het aanleggen van nieuwe wijken natuur toe te voegen die bijdraagt aan een gezonde lucht neemt het welbevinden van de nieuwe inwoners toe en ontstaan er positieve gezondheidseffecten.

Hoe? Natuurinclusieve maatregelen die een bewezen gunstig effect hebben op de luchtkwaliteit incorporeren in de systematieken die wordt uitgewerkt om natuurinclusief bouwen en natuurinclusieve infrastructuur te stimuleren (zie thema's wonen – nieuwbouw en gerichte uitbreiding infrastructuur)

Idee 3 – natuurinclusieve maatregelen reductie stikstof

Wat? Natuurinclusieve maatregelen opnemen in de aanpak tot generieke stikstofemissiereductie.

Waarom? Als er maatregelen kunnen worden ingezet die zowel natuur toevoegen als stikstof-emissie beperken snijdt het mes aan twee kanten (zowel een positief effect op neerslag verder weg – bv in de Wieden – Weerribben als op de concentratie dichtbij – rondom de emissiebronnen).

Hoe? Onderzoeken welke maatregelen die natuur toevoegen stikstofemissie kunnen reduceren (een kansrijk voorbeeld: het plaatsen van bomenrijen rondom emissiebronnen) en vervolgens, bij een bewezen positief effect, een stimuleringsregeling inrichten om de betreffende maatregelen van de grond te krijgen. Ook zorgen voor een goede borging.

Bodemkwaliteit

In hoeverre reeds natuurinclusief

Hoewel het beperken van de risico's voor de ecologie binnen de scope van het huidige beleid valt en er aandacht is voor bodembiodiversiteit is via het Actieplan Bodem en Water (zie thema landbouw), is de aandacht voor natuur binnen het bodembeleid nog relatief beperkt.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur- en bodemkwaliteit als provinciaal belang

Wat? Natuurkwaliteit als zaak van provinciaal belang bestempelen, en als uitsplitsing daarvan bodemkwaliteit.

Waarom? Op deze manier kan de provincie via het ruimtelijk beleid sturen wanneer ruimtelijke ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op de bodemkwaliteit en er een relatie is met de natuurkwaliteit. Daarmee houdt ze invloed op het beschermen van de Flevolandse bodem ten behoeve van natuur en biodiversiteit. Wanneer de Omgevingswet in werking treedt kunnen ontwikkelingen getoetst worden op effect op de bodemkwaliteit en daarmee de natuurkwaliteit.

Hoe? Natuurkwaliteit, en de condities die daar voor nodig zijn (zoals bodemkwaliteit) kunnen worden meegenomen in

Aanpak op hoofdlijnen

Het uitvoeren van wettelijke taken door het toetsen van de huidige normen die gelden wanneer ruimtelijke activiteiten ontplooid worden. Deze normen (van de WHO en het SLA) hebben betrekking op gezondheidsaspecten voor mensen en zijn vooral gericht op mobiliteit en industriële emissies. Toezicht en handhaving door de OFGV. Een aanpak voor de generieke reductie van stikstofemissies wordt nog ontwikkeld

Borging

Omgevingsverordening, Wet milieubeheer, milieuvergunningen, Wet stikstofreductie en natuurverbetering, kaders aanpak stikstof Flevoland, Schone Lucht Akkoord (SLA), WHO normen.

Relatie met natuur

Een slechte chemische bodemkwaliteit kan een negatief effect hebben op de natuurkwaliteit, bv doordat het ziektes veroorzaakt bij planten of dieren. Ook de fysische of biologische bodemkwaliteit kan het behoud of herstel van natuurwaarden in de weg staan. Daarnaast is de bodem een belangrijke basis voor ecosystemendiensten.

Doel van het bodembeleid

Zorgen voor een goede bodemkwaliteit en een duurzaam gebruik van de ondergrond.

Aanpak op hoofdlijnen

De provincie is nu nog bevoegd gezag bij bodemverontreiniging, waarbij via vergunningen, toezicht en handhaving wordt ingezet op het beperken van risico's voor mens, natuur en verspreiding. Daarnaast is er een apart programma gericht op duurzaam gebruik van de ondergrond.

de lijst van zaken die van provinciaal belang zijn. Hoe dit precies omschreven moet worden dient verder te worden onderzocht en te worden afgestemd met de gemeenten. Ook kan de functie natuur als kaart aan de bodematlas worden toegevoegd.

Idee 2 – aandacht voor natuur bij hernieuwing programma

Wat? Bij het vernieuwen van het provinciale Programma Duurzaam Gebruik Flevolandse Ondergrond (waar momenteel aan gewerkt wordt) kan er expliciet aandacht worden besteed aan bescherming en versterking van natuur en biodiversiteit als relevante maatschappelijke opgave.

Waarom? Meekoppeling van natuur en biodiversiteit als onderdeel van dit programma is een kansrijke manier om het Flevolandse bodembeleid natuurinclusief te maken en de landbouw te verduurzamen.

Hoe? Natuur en biodiversiteit als aandachtspunt inbrengen bij de voorbereidingen voor het vernieuwde programma en met de partners het opnemen ervan bespreken. Daarbij samen onderzoeken hoe aan dit onderwerp verder handen en voeten gegeven kan worden. Vervolgens het aandachtspunt meenemen bij de nadere uitwerking van het programma en verwerken in de te treffen maatregelen. Eventueel een aanvullende provinciale bijdrage leveren aan de financiering.

Ook is er een regionale kennisschaakel voor bodem en ondergrond in ontwikkeling waar partners gezamenlijk optrekken, om bodemgerelateerde maatschappelijke opgaven te kunnen aanpakken. Als de Omgevingswet in werking treedt worden gemeenten primair verantwoordelijk voor het bodembeleid. De provincie stelt dan nog regels ten aanzien van provinciale belangen, zoals grondwater- of natuurkwaliteit. De regels ter bescherming van het grondwater zijn reeds opgenomen in de Omgevingsverordening die op 26 januari door GS is vastgesteld.

Borging

Wet bodembescherming, Besluit bodemkwaliteit, Omgevingsverordening, Programma Duurzaam Gebruik Flevolandse Ondergrond

Afvalverwerking

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het beleid rondom stortplaatsen is strikt en is erop gericht om onder andere hinder en schade aan de omgeving te voorkomen. De gesloten stortplaats in Emmeloord heeft een groen karakter (een golfbaan). Op IJsselooog heeft er spontane natuurontwikkeling plaatsgevonden. De stortplaats nabij Lelystad wordt op termijn - na sluiting - mogelijk onderdeel van het nabijgelegen natuurpark. Bij de locatie Almere is een pilot duurzaam stortbeheer opgezet, hoewel daar geen expliciete link met natuur is gelegd.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur toevoegen aan stortlocaties

Wat? Onderzoeken of op de reeds gesloten en nog in bedrijf zijnde stortplaatsen extra groen kan worden toegevoegd.

Waarom? Stortplaatsen zijn vaak ruim van opzet en bieden daarom wellicht ruimte om groen toe te voegen, met name aan de randen. Bovendien kan dit een landschappelijke verfraaiing opleveren en wordt de stortplaats afgeschermd van de omgeving.

Hoe? In gesprek gaan met de beheerders van de (voormalige) locaties om te inventariseren of er inderdaad ruimte is voor extra groen. Indien nodig bijdragen aan de kosten van

Relatie met natuur

Bij gebrekkige bescherming kunnen (gesloten) stortplaatsen een vervuילend effect hebben op de omgeving, en dus op de natuur. Aan de andere kant kan een niet meer gebruikte stortplaats ruimte bieden aan natuur en biodiversiteit.

Doel van het beleid

Zorgen voor een veilige en duurzame manier van afval storten die geen overlast oplevert voor mens en omgeving. Overigens is het doel voor de langere termijn om stortplaatsen overbodig te maken, gezien de ambities om de economie circulair te krijgen.

Aanpak op hoofdlijnen

De provincie is het bevoegd gezag dat toe-ziet op het openen, gebruiken, eventueel uitbreiden en afsluiten van afvalstortplaatsen. Bovendien is ze verantwoordelijk voor de nazorg.

de aanleg. Bij de locatie Lelystad gebeurt dit al, via het gebiedsplan rondom Lelystad Airport (zie hoofdstuk 4).

Idee 2 - natuur onderdeel maken van het nazorgplan

Wat? Bij het opstellen van het nazorgplan opnemen dat er na sluiting natuur wordt toegevoegd.

Waarom? Door natuur toe te voegen aan een voormalige locatie komt er een significante hoeveelheid groen bij. Zo kan de locatie een aantrekkelijke herbestemming krijgen.

Hoe? In overleg met de ondernemer natuur als criterium voor nazorgplannen toevoegen, met inachtnaam van eventuele beperkingen door de bestaande regelgeving en de vereisten van de nazorg (zoals het ééns in de zoveel tijd vervangen van de bovenafdichting).

Idee 3 - stortplaatsen landschappelijk inpassen

Wat? Stortplaatsen die in bedrijf zijn (met name locatie Lelystad) omringen met extra groen.

Waarom? Om tot een goede landschappelijke inpassing te komen en eventuele overlast voor de omgeving te verminderen. Voor bedrijventerreinen wordt hetzelfde voorgesteld (zie thema ruimtelijke economie)

Hoe? Met de exploitant en omringende grondeigenaren onderzoeken of landschappelijke inpassing wenselijk en mogelijk is. Eventueel een financiële bijdrage leveren.

De OFGV voert namens de provincie het toezicht uit via inspecties, monitoring van bv grondwaterkwaliteit nabij de stortlocaties en controle van rapportages.

Er zijn drie stortplaatsen in Flevoland (nabij Emmeloord, Almere en Lelystad). De eerste is reeds gesloten, de tweede gaat sluiten, de derde is nog in bedrijf legt momenteel een nieuwe locatie aan op het terrein. Bij de locatie Almere loopt een pilot duurzaam stortbeheer. Verder is er nog IJsseloo, een eiland met stortdepot in het Ketelmeer waar vervuild slib wordt gestort.

Borging

Wet bodembescherming,
stortbesluit bodembescherming

2.5. Duurzame energie & energietransitie

Windenergie

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het beschermen van natuurwaarden is meegenomen in de integrale afweging om plaatsingszones voor Flevolandse windturbines aan te wijzen. Daarop voortbouwend participeert Flevoland in een landelijke werkgroep om tot een convenant met de sector, natuurorganisaties, Rijk en provincies te komen om de energietransitie natuurinclusief vorm te geven. Daarnaast wordt onderzocht hoe via nieuwe technologieën en maatregelen de negatieve effecten voor vogels en vleermuizen verminderd kunnen worden. Implementatie hiervan wordt in overleg met initiatiefnemers afgesproken. Ten slotte is in het regioplan Windenergie afgesproken dat initiatiefnemers een gebiedsgebonden bijdrage leveren aan een aantoonbare en uitvoerbare kwaliteitsverbetering in de omgeving. Dit kan gaan om de versterking van natuur en biodiversiteit.

Ideëen voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – implementatie convenant natuurinclusieve energietransitie

Wat? Voortlopend op het convenant van de werkgroep “Natuurinclusieve energietransitie wind” al handelen volgens de afgesproken werkwijze en maatregelen.

Waarom? Met het treffen van deze maatregelen kan de energietransitie worden gerealiseerd met zo min mogelijk schadelijke effecten op de natuur.

Hoe? Door participatie in de werkgroep is de waarschijnlijke inhoud van het convenant bekend. Hierdoor kan de werkwijze nu al gevolgd worden. Het bijbehorende convenant vervolgens ondertekenen en met de sector afspraken maken over het uitrollen van de maatregelen.

Idee 2 – monitoren, onderzoeken en implementeren van nieuwe technologieën en maatregelen

Wat? Een impuls geven aan toekomstige nieuwe technologieën of maatregelen ter vermindering van negatieve effecten op of ter verbetering van natuurwaarden.

Waarom? Met nieuwe technologieën en maatregelen kan de schade die windturbines op de natuur kunnen hebben verder beperkt worden. Het is daarom verstandig de ontwikkeling van dergelijke technologieën en maatregelen op de voet te volgen, te helpen verbeteren en te implementeren.

Hoe? In overleg met de sector, universiteiten, natuurorganisaties, Rijk en provincies nieuwe technologieën of maatregelen verder onderzoeken. Voor een financiële bijdrage voor de implementatie kan een aanvraagmethodiek ontwikkeld worden.

Idee 3 – Stimuleren van natuurinclusieve ontwikkeling door gebiedsgebonden bijdrage

Wat? Er is reeds de gebiedsgebonden bijdrage, waarbij initiatiefnemers jaarlijks een bepaald bedrag in een gebiedsfonds storten waarmee initiatieven gefinancierd worden die de omgeving ten

Relatie met natuur

De Flevolandse natuur heeft op termijn baat bij de energietransitie. Daar staat tegenover dat windmolens negatieve en versturende effecten voor vogels en vleermuizen kunnen hebben.

Doel van beleid voor windenergie

Bijdragen aan de opwek van voldoende duurzame energie via de aanleg van windturbines op land, om een aandeel te leveren in de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn.

Aanpak op hoofdlijnen

Samen met de partners zijn afspraken gemaakt over de aantallen te plaatsen windmolens en het vermogen dat ze leveren, en er zijn zoekgebieden aangewezen voor mogelijke locaties. Inmiddels zijn bijna alle turbines geplaatst en worden de oudste molens vervangen door nieuwere. Er zijn ook afspraken gemaakt over het landschappelijk inpassen van de molens

Borging

Regionale Energie Strategie (RES), met daarin het Regioplan Wind, Omgevingsverordening.

geode komen. Dit geld kan aangewend worden voor de doelstellingen van het programma Flevoland Natuurinclusief.

Waarom? Investeren in extra natuur is niet alleen goed voor de biodiversiteit maar levert ook tal van voordelen op voor de omgeving, zoals een fraaier landschap en nieuwe recreatieve mogelijkheden.

Hoe? In overleg met de verantwoordelijke organisaties kan provincie Flevoland de doelstellingen van het programma Flevoland Natuurinclusief uitdragen en voorbeelden communiceren om zo natuurinclusieve toepassingen te stimuleren. De daadwerkelijk uitwerking van de gebiedsgebonden bijdrage ligt in het gebied.

Zonne-energie

In hoeverre reeds natuurinclusief

De provincie heeft in 2021, na evaluatie van de Structuurvisie Zon, besloten om onder meer met een provinciale zonneladder en een bouwsteen biodiversiteit en bodemkwaliteit te gaan werken. De zonneladder komt neer op een voorkeur voor zon op dak, vervolgens voor zon op land op braakliggende terreinen in de bebouwde kom, waarna pas locaties in het landelijk gebied in beeld komen. In het landelijk gebied dient bij zon op land de bodemkwaliteit te worden behouden en de biodiversiteit te worden versterkt. Dit sluit aan op de gedragscode Zon op Land (2019) van de brancheorganisatie van installatiebedrijven (Holland Solar).

Ideëën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusieve kaders bij ontwikkeling zonnevelden

Wat? Aan de realisatie van zonnevelden de voorwaarde van natuurinclusieve aanleg en beheer verbinden.

Waarom? Als zonnevelden niet natuurinclusief aangelegd worden kan er lokaal schade aan natuur, bodem en biodiversiteit ontstaan. Om dit te voorkomen dient het belang van natuur en biodiversiteit meegenomen te worden bij de realisatie van zonnevelden.

Hoe? Initiatiefnemers maken een Quick Scan Flora en Fauna van de aanwezige natuurwaarden en potenties en stellen op basis hiervan een aanleg- en beheerplan op ter versterking van biodiversiteit en behoud van bodemkwaliteit. Er is al een voorstel om dit te borgen in het Omgevingsprogramma. Zo nodig kunnen er ook voorwaarden worden opgenomen in de Omgevingsverordening.

Idee 2 – Robuust landschappelijk inpassen

Wat? Bij het aanleggen van een zonneveld zorgen voor een robuuste landschappelijke inpassing die een meerwaarde heeft voor natuur en biodiversiteit.

Relatie met natuur

De Flevolandse natuur heeft op termijn baat bij de energietransitie. Daar staat tegenover dat een vlakdekkend aaneengesloten veld met zonnepanelen is schadelijk voor de (bodem)-biodiversiteit. Hekken om een zonnepark heen kunnen bovendien een barrière vormen voor dieren.

Doel van beleid voor zonne-energie

Bijdragen aan de opwek van voldoende duurzame energie via de aanleg van zonnepanelen op daken en zonnevelden, om een aandeel te leveren in de ambitie om in 2030 energie-neutraal te zijn en te voldoen aan de afspraken in de RES.

Aanpak op hoofdlijnen

Er wordt op basis van de provinciale zonneladder gestreefd naar het maximaal benutten van daken en van braakliggende terreinen in de bebouwde kom. Vervolgens is er ruimte voor 1000 ha aan zonneparken in het landelijk gebied. Gemeenten gaan over de vergunningverlening, de provincie toetst de plannen aan de bouwstenen van het zonbeleid. Voor de tweede tranche van 500 hectare geldt dat er geen zonnepanelen worden geplaatst op agrarische grond.

Borging

Regionale Energie Strategie (RES) en Structuurvisie Zon

Waarom? De realisatie van een zonneveld heeft een impact op de omgeving. Daarom zou een goede landschappelijke inpassing, waarbij natuur wordt toegevoegd en de biodiversiteit profiteert, onderdeel van het beleid kunnen worden. In de bossenstrategie is bovendien aangekondigd dat bosaanleg in combinatie met grote ruimtelijke ontwikkelingen (zoals zonnevelden) kansrijk is. Aan die ambitie wordt op deze manier verder vorm gegeven.

Hoe? Via het ontwikkelen van een ruimtelijke systematiek die bepaalt hoe robuuste landschappelijke inpassing en groene inrichting eruit kan zien en die de uitvoering van dergelijke inpassing borgt. Deze systematiek kan eventueel verankerd worden in het ruimtelijke beleid van gemeenten en provincie (zie ook thema “ruimtelijke economie”).

Idee 3 – ontzie natuurgebieden bij de aanleg van zonnevelden tenzij deze een meerwaarde voor de natuur opleveren.

Wat? Uitsluiten dat zonnevelden in natuurgebieden ontwikkeld worden zonnevelden tenzij de velden een meerwaarde voor de natuur opleveren.

Waarom? Een zonneveld in een natuurgebied zal in de meeste gevallen nadelige gevolgen hebben voor de biodiversiteit.

Hoe? In het ruimtelijk beleid opnemen dat zonnevelden niet in het NNN gerealiseerd worden tenzij deze velden een meerwaarde voor de natuur opleveren.

Overige duurzame energie

In hoeverre reeds natuurinclusief

Er zijn maar beperkt aanknopingspunten voor natuurinclusief werken is bij de betreffende overige duurzame energiebronnen. Alleen bij aquathermie en WKO zijn er opties.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – aquathermie en WKO gericht toepassen

Wat? Aquathermie en WKO inzetten op locaties waar respectievelijk warmteonttrekking aan het water natuurwinst oplevert en WKO geen verdroging voor de omgeving veroorzaakt.

Waarom? Aquathermie kan wellicht worden ingezet om de wildgroei van waterplanten af te remmen. Bij WKO dient schadelijke verdroging voorkomen te worden.

Hoe? Onderzoeken of het onttrekken van warmte een remmend effect heeft op het woekeren van (invasieve exotische) waterplanten. Zo ja, onderzoeken of in waterwegen waar overwoekering plaatsvindt met aquathermie geëxperimenteerd kan worden. Bij de locatiekeuze voor WKO zeker stellen dat er in de nabije omgeving geen schadelijke verdroging ontstaat.

Relatie met natuur

Van de overige bronnen van duurzame energie hebben aquathermie en biomassa een relatie met de natuur. Aquathermie onttrekt warmte aan water, wat een effect kan hebben op bv plantengroei. Biomassa komt uit de natuur voort. De verbranding kan voor luchtverontreiniging en daarmee een negatief effect zorgen.

Doel van het beleid voor geothermie, warmte-koude opslag, aquathermie en biomassa

Een bijdrage leveren aan de transitie naar duurzame energie.

Aanpak op hoofdlijnen

Pilots de provincie ondersteund. Voor aquathermie en biomassa is geen aanpak.

Borging

Regionale Energie Strategie, Waterwet (bij warmte-koudeopslag – WKO- en geothermie) en Programma Circulaire Economie, bossenstrategie (beiden gerelateerd aan biomassa). Nog geen borging aquathermie

Elektriciteitstransport- en opslag

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het voorkomen van vogelslachtoffers bij hoogspanningskabels heeft de aandacht, maar er is nog geen beleid vastgesteld. Bij nieuwe kabels worden voorzieningen getroffen om de zichtbaarheid voor vogels te vergroten. Bij aanleg en beheer van ondergrondse kabels en de realisatie van nieuwe vormen van energieopslag is natuur vooralsnog geen aandachtspunt (bij het laatstgenoemde onderwerp doordat het programma dat hier over gaat pas recent in het leven is geroepen).

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – maatregelen ter voorkoming vogelsterfte

Wat? Bij bovengrondse stroomkabels waar de provincie voor verantwoordelijk is maatregelen treffen om vogelslachtoffers te voorkomen. Bij andere locaties aandacht vragen voor het onderwerp.

Waarom? Het is onwenselijk dat grote aantallen vogels sterven door hoogspanningskabels.

Hoe? Momenteel wordt onderzoek naar maatregelen om vogelslachtoffers bij hoogspanningskabels te voorkomen afgerond. Daaruit blijkt dat het toevoegen van een zogenoemde vogelflap het aantal slachtoffers significant verminderd. Het voorstel is om bij bewezen effectiviteit een dergelijke flap aan te laten brengen op hoogspanningskabels waar de provincie voor verantwoordelijk is. Ook kan er worden gezocht naar locaties op afstand van natuurgebieden en vliegroutes van vogels. Ondergronds aanleggen van de kabels zou vanuit natuur en biodiversiteit geredeneerd de beste optie zijn.

Idee 2 – alsnog bomen boven stroomkabels en biodiverser groen onder hoogspanningskabels

Wat? Bij ondergrondse kabels en hoogspanningskabels bezien of natuur kan worden toegevoegd.

Waarom? Recent is geïnventariseerd of er op provinciale grond bomen konden worden aangeplant. Locaties met ondergrondse kabels vielen daarbij af vanwege het risico op schade. Als dit risico weggenomen kan worden komt er ruimte vrij om extra bomen aan te planten, wat gunstig is voor de biodiversiteit (en bovendien bijdraagt aan de bossenstrategie). Tegelijkertijd kan worden bezien of een biodiversere inrichting van groenstroken onder hoogspanningskabels mogelijk is.

Hoe? Bij het Rijk aandacht vragen voor het biodiverser inrichten van groenstroken onder hoogspanningskabels. Daarnaast onderzoeken of het verantwoord is om de voorschriften ten aanzien van het aanplanten van bomen op of nabij ondergrondse kabels te versoepelen, eventueel in combinatie met beschermen van de bekabeling. Bij een positief resultaat op een verantwoorde manier bij beheer en onderhoud van bestaande kabels en bij aanleg van nieuwe kabels tot aanplant van nieuwe bomen overgaan. Voor de provinciale infrastructuur dit zelf organiseren, gemeenten verleiden om hetzelfde te doen bij gemeentelijke infrastructuur.

Relatie met natuur

Het netwerk dat is ingericht ten behoeve van het transporteren van elektriciteit kan een negatief effect op de biodiversiteit hebben. Zo worden er jaarlijks veel vogels gedood door hoogspanningskabels. Verder kan de aanwezigheid van ondergrondse kabels betekenen dat er geen plek is voor bijvoorbeeld bomengroei.

Doel van het beleid

Zorgen voor een goede, toereikende en veilige energie-infrastructuur voor elektriciteitstransport- en opslag.

Aanpak op hoofdlijnen

De provincie is bevoegd gezag bij het toezicht op hoogspanningskabels van een lager voltage. Daarnaast is de provincie verantwoordelijk voor de bescherming van vogelsoorten. Verder wordt er gewerkt aan een nieuw programma "Energie in balans", gericht op diverse vormen van opslag.

Borging

Wet natuurbescherming, Elektriciteitswet, programma Energie in balans

Idee 3 – natuurinclusieve ontwikkeling nieuwe vormen van energieopslag

Wat? Bij het aanleggen van nieuwe vormen van energieopslag (onderdeel van het programma “Energie in balans”) opteren voor een natuurinclusief ontwerp (mits haalbaar).

Waarom? Recent is een nieuw programma gestart dat de ontwikkeling van nieuwe vormen van energieopslag ter hand gaat nemen. Door dit natuurinclusief op te pakken worden natuur en biodiversiteit beschermd en eventueel versterkt, en kan worden bekeken of het toevoegen van natuur een positief effect kan hebben op de bedrijfsvoering.

Hoe? Bij de ontwikkeling van opslaglocaties kan – zoals reeds voorgesteld bij het thema ruimtelijke economie – worden onderzocht of er voor een natuurinclusief ontwerp en het eventueel toevoegen van natuur gekozen kan worden, en zo ja, wat hier dan de kosten – en baten – van zijn.

2.6. Samenleving en leefbaarheid

Recreatie & toerisme

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het Flevolandse recreatie- en toerismebeleid besteed reeds aandacht aan natuur en biodiversiteit. Zo is nieuwe natuur één van de verhaallijnen in het “verhaal van Flevoland” en wordt er bij ruimtelijke ontwikkeling gekeken naar het voorkomen van negatieve effecten voor de biodiversiteit in en nabij het Natuurnetwerk en naar een goede landschappelijke inpassing en compensatie. Ook wordt geadviseerd om bij dergelijke ontwikkelingen aandacht te besteden aan “het verhaal van Flevoland”, met nieuwe natuur als onderdeel. Verder zijn er al voorbeelden van locaties die op een natuurinclusieve manier zijn ingericht. Tenslotte wordt er rondom het Nationaal Park gewerkt aan een zoneringsstelsel met spreiding van recreatiedruk in drie zones met verschillende intensiteit. Desalniettemin is er nog ruimte voor verbetering, bijvoorbeeld omdat natuurinclusiviteit niet expliciet aandachtspunt is en aandacht voor natuur en biodiversiteit nog niet de standaard is.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusieve (her)ontwikkeling locaties

Wat? Natuurinclusief ontwikkelen van nieuwe verblijfsaccommodaties en recreatieve faciliteiten.

Waarom? Er zijn al voorbeelden te vinden van accommodaties en faciliteiten die natuurinclusief gerealiseerd of herontwikkeld worden. Dit gebeurt tot nu toe echter vooral op vrijwillige basis, op eigen initiatief. Een volgende stap kan zijn dat dergelijke accommodaties en faciliteiten vaker op een natuurinclusieve manier (her)ontwikkeld worden. Hiermee dragen de betreffende ondernemers bij aan het in stand houden en versterken van de natuurwaarden waar hun bedrijven baat bij hebben.

Hoe? De ruimtelijke systematiek die breder ontwikkeld wordt (zie thema ruimtelijke economie) ook toespitsen op ruimtelijke ontwikkelingen aangaande recreatie en toerisme, bv via een aparte toolkit. Hier ook de verhaallijn nieuwe natuur verweven, met aandacht voor het maatwerk van locatiegebonden ontwikkelen. Daarbij samenwerken met de gemeenten en de toolkit eventueel borgen in het ruimtelijk beleid. Ook onderzoeken op welke manier de natuurinclusieve investeringen bekostigd kunnen worden.

Idee 2 – natuur in andere verhaallijnen

Wat? Ook aandacht voor natuur bij het doorontwikkelen en zichtbaar maken van de andere verhaallijnen van “het verhaal van Flevoland”.

Relatie met natuur

Recreatie en toerisme hebben baat bij een kwalitatief hoogstaande groene omgeving, met een rijke biodiversiteit. Tegelijkertijd kan recreatief en toeristisch gebruik van deze groene omgeving ook tot overlast leiden, bijvoorbeeld door verstoring van diersoorten, het achterlaten van afval en het beschadigen van leefgebied.

Doel van het recreatie- en toerisme beleid

Het welzijn van de inwoners vergroten via het recreatieaanbod en meer bezoekers en bestedingen naar Flevoland halen. Dit op een duurzame manier organiseren.

Aanpak op hoofdlijnen

In het beleid staat “het verhaal van Flevoland” centraal. Dit wordt verder ontwikkeld en zichtbaar gemaakt samen met de partners. Aan de hand hiervan wordt Flevoland vermarkt en gepromoot als bestemming. Ook is er een stimuleringsregeling voor kleinschalige productontwikkelingen die het verhaal van Flevoland vertellen. Ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme worden gestimuleerd en begeleid maar ook getoetst aan de gestelde kaders, in samenwerking met de gemeenten.

Borging

Perspectief Flevoland 2030, beleid Nationaal Park NieuwLand, kaders Natura 2000 en Omgevingsverordening, Accommodatiestrategie van de MRA

Waarom? Natuur en biodiversiteit spelen niet alleen een rol in de verhaallijn nieuwe natuur. Ook in andere verhaallijnen komen ze aan bod. Door er ook hier expliciet aandacht aan te besteden worden natuur en biodiversiteit onderdeel van het hele Flevolandse verhaal en gaan beide onderwerpen meer leven onder de Flevolandse en onder bezoekers. Zo worden natuur en biodiversiteit ook een integraal onderdeel van het concept “Erfgoed van de Toekomst”.

Hoe? Inventariseren op welke manier het belang van natuur en biodiversiteit, en de voordelen die toevoeging en duurzame benutting ervan opleveren, verweven kunnen worden in “het verhaal van Flevoland”, met een nadruk op de overige verhaallijnen (bij nieuwe natuur is de verweving reeds duidelijk). Deze inventarisatie meenemen bij de doorontwikkeling van “het verhaal van Flevoland” en “Erfgoed van de Toekomst”.

Idee 3 – aandacht voor toenemende druk op natuur door recreatie

Wat? De recreatiedruk op natuur en biodiversiteit in kaart brengen en voor balans zorgen.

Waarom? Recent is gebleken hoe belangrijk verblijven in de natuur is voor onze inwoners; ten tijde van de Covid epidemie zijn de bezoekersaantallen sterk toegenomen omdat veel mensen de natuur opzochten. Keerzijde hiervan is – zeker als dit intensievere gebruik aanhoudt – dat de natuurgebieden overbelast raken. Het is daarom verstandig om te inventariseren of dit zo is, en zo ja, wat eraan gedaan kan worden om bezoekers meer te spreiden (bestemmingsmanagement).

Hoe? Een onderzoek (laten) uitvoeren naar de recreatiedruk op de Flevolandse natuur, en eventuele maatregelen ter accommodatie hiervan (inclusief bijbehorend kostenplaatje) in beeld brengen. Het kan daarbij een optie zijn de bezoekers te wijzen op alternatieven en /of nieuwe mogelijkheden zodat de recreatiedruk gespreid wordt.

Idee 4 – beleefbaarheid van de natuur versterken

Wat? Op een duurzame manier de natuurbeleving van Flevolandse en bezoekers versterken.

Waarom? Het via recreatie en toerisme versterken van de natuurbeleving is een goede manier om voor meer verbinding tussen mens en natuur te zorgen. Hierbij dient wel geborgd te worden dat de natuur geen schade ondervindt.

Hoe? De natuurbeleving van de Flevolandse en van bezoekers aan Flevoland in kaart brengen en onderzoeken hoe deze versterkt kan worden. Uiteindelijk een plan van aanpak opstellen waarmee duurzame natuurbeleving een structurele plek krijgt in het Flevolandse natuur- en recreatiebeleid, in samenwerking met de provinciale partners binnen deze beleidsvelden. De provincie kan hier ter stimulering eventueel een financiële bijdrage aan leveren.

Archeologie & erfgoed

In hoeverre reeds natuurinclusief

Natuurbescherming en het borgen van archeologisch erfgoed zijn nauw met elkaar verweven omdat beiden belang hebben bij het beschermen van de bodem en bij een relatief hoog waterpeil. Beide beschermingsregimes zijn echter wel van elkaar gescheiden. Zowel vanuit natuurbelang als vanuit erfgoedbelang wordt bv apart geadviseerd richting ruimtelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke initiatieven worden wel steeds vaker in groepsverband besproken.

Relatie met natuur

Voor zowel archeologie en erfgoed als voor natuur is de bodem van groot belang. Daarom kunnen bepaalde vormen van bodemgebruik voor beiden een belasting zijn (denk aan bewerking met zware landbouwvoertuigen, of verlaging van het grondwaterpeil).

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur- en erfgoedbelang in integrale afweging

Wat? Bij advisering en toetsing van ruimtelijke ontwikkeling en bij initiatieven tot nieuwe natuurontwikkeling het belang van erfgoed en archeologie integraal meewegen.

Waarom? Momenteel vindt er bij ruimtelijke ontwikkelingen vaak nog een sectorale afweging plaats, waardoor belangen buiten beeld verdwijnen of koppelkansen gemist worden. Door een integrale afweging te organiseren kan dit worden voorkomen. Dat geldt ook voor initiatieven om natuur te ontwikkelen.

Hoe? Aanpassing van de ruimtelijke procedures, waarbij de huidige incidentele praktijk om initiatieven in groepsverband te bespreken de standaard wordt.

Idee 2 – natuur en erfgoed tegelijk beleefbaar maken

Wat? Bij het toevoegen van landschap en natuur ook het nabijgelegen archeologisch erfgoed zichtbaar maken.

Waarom? Bij zowel natuur als erfgoed is het een meerwaarde als beleving door bezoekers en omwonenden mogelijk gemaakt wordt. Er zijn wellicht mogelijkheden om synergie te verkrijgen door het koppelen van beide beleidsthema's. Bijvoorbeeld door bij het toevoegen van natuur of landschap (zoals een bosgebied of een bomenrij) gebruik te maken van het landschap in de ondergrond, of door de locatie van een scheepswrak te markeren met een landschapselement.

Hoe? Ontwikkelen van een kansenkaart voor het toevoegen van natuur in combinatie met het zichtbaar maken van erfgoed. Op basis hiervan mogelijke projecten identificeren en uitvoeren. Ook bijbehorende kostenplaatjes in beeld brengen.

Aan de andere kant kan de ontwikkeling van nieuwe natuur schadelijk zijn vanuit archeologisch perspectief (bv bij het afplaggen van bodemlagen) en kan natuur archeologisch erfgoed beschadigen (bv door wortelgroei).

Doel erfgoed- en archeologiebeleid

Archeologie en erfgoed bestemmingen op de locatie en waar mogelijk zichtbaar maken (zonder het op te graven; dit laatste gebeurt alleen als een vindplaats moet wijken voor bv een ruimtelijke ontwikkeling). Hierbij een focus op twee lijnen: Zuiderzeeverleden en landschap in de ondergrond.

Aanpak op hoofdlijnen

Inbedding van archeologie in bestemmingsplanprocedures en vergunningentrajecten ontgronding. Daarnaast samenwerking met gemeenten, Waterschap, terreinbeheerders en grondgebruikers, om op die manier archeologie en erfgoed te borgen en beschermen.

Krachtige samenleving – gezondheid & zorg⁴

In hoeverre reeds natuurinclusief

Binnen het programma WEL in Flevoland (programmaliijn veerkrachtige en gezonde inwoners) is al aandacht voor de positieve effecten die natuur kan hebben op gezondheid en welzijn. Er worden op dit punt reeds initiatieven ontplooid, bv door IVN dat een partner is in het programma. Deze richten zich op wat een natuurlijke omgeving kan betekenen voor bewoners van een zorg- of verpleegtehuis.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur benutten en toevoegen bij (woon-)zorgcomplexen

Wat? Bij de ontwikkeling van nieuwe (woon-)zorgcomplexen of renovatie van bestaande complexen bestaand groen benutten en waar mogelijk groen, natuur en belevingsmogelijkheden toevoegen.

⁴ Deze twee thema's vallen onder het programma Krachtige Samenleving Ook leefbaar platteland en Human Capital Agenda vallen daaronder. Deze twee thema's worden echter apart behandeld (eerstgenoemde in de volgende paragraaf, laatstgenoemde in paragraaf 2.7 onder "duurzame welvaart")

Waarom? Natuur en biodiversiteit hebben zoals bekend een positief effect op de gezondheid van mensen. Daarom is het slim om op locaties waar mensen vanwege hun gezondheid wonen (zoals (woon-)zorgcomplexen) extra aandacht te besteden aan de aanwezigheid van groen op een manier die een positief effect sorteert.

Hoe? Aan de bestuurlijke zorgtafel aandacht vragen voor dit onderwerp en hier nadere afspraken over maken, bv in een convenant. Gezamenlijk de financiering van de aanleg organiseren.

Idee 2 – natuur toevoegen in de stedelijke leefomgeving

Wat? Vanuit gezondheidsbelang aandacht vragen voor vergroening van bestaande wijken en natuurinclusieve ontwikkeling van nieuwe wijken.

Waarom? Niet alleen bij (woon-)zorgcomplexen is het verstandig om voldoende groen te realiseren; ook in de volle breedte (dus op alle plekken waar mensen wonen en werken) is toegang tot groen belangrijk (zie 2.2 Bebouwde omgeving). Het is daarbij van belang om expliciet de koppeling te leggen met de positieve gezondheidseffecten die dergelijke vergroening oplevert, naast winst voor de biodiversiteit.

Hoe?

Bij het realiseren van extra groen in de bestaande en nieuwe leef- en werkomgeving (zie de thema's in paragraaf 2.2 Bebouwde omgeving) aandacht besteden aan groen dat het meest bijdraagt aan positieve gezondheidseffecten. Bestaande kennis hierover ontsluiten en toevoegen aan het proces.

Idee 3 – promotie van de link natuur - gezondheid

Wat? Het bewustzijn omtrent het positieve verband tussen natuur en gezondheid vergroten.

Waarom? Hoewel er inmiddels ruimschoots bewijs is voor de positieve link tussen natuur en gezondheid, is dit onder een breder publiek nog minder bekend. Vergroten van het bewustzijn hieromtrent kan tot gezondheidswinst leiden en versterkt bovendien de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur en biodiversiteit.

Hoe? Samen met de groene organisaties en zorgorganisaties een campagne ontwikkelen om bewustzijn te creëren. Daarnaast maatschappelijk initiatief steunen.

Leefbaar platteland

In hoeverre reeds natuurinclusief

De initiatieven die we ondersteunen kunnen natuur en biodiversiteit toevoegen en zorgen voor maatschappelijke binding. Ook kunnen de voordelen die natuur biedt benut worden (bijvoorbeeld een positief effect op de gezondheid, zie vorige subparagraaf). Er zijn ook al voorbeelden van

Relatie met natuur

Natuur heeft een groot positief effect op de gezondheid van mensen en daarmee hun welzijn. Zo herstellen mensen bv sneller van ziekte of een operatie als ze uitkijken op een groene omgeving. Erop uit gaan in de natuur was bv voor veel mensen een belangrijke manier om de Corona periode door te komen.

Doel van beleid voor zorg / gezondheid

Bijdragen aan een veerkrachtig en gezond Flevoland, door de nadruk te leggen op preventie en positieve gezondheid (voorkomen van ziektes en vergroten van het aantal gezonde jaren) en een toekomstbestendige zorg.

Aanpak op hoofdlijnen

Participatie in het netwerkprogramma "WEL in Flevoland", waarbij een moderne manier van naar gezondheid kijken wordt geïntroduceerd bij zorgprofessionals. Hiertoe wordt samengewerkt met sport, kunst en cultuur, bibliotheken en IVN. Daarnaast is er een bestuurlijke zorgtafel met verschillende deelnemers (ziekenhuizen, zorgorganisaties, verzekeraars, patiëntenfederatie, gemeenten, provincie) met als doel de zorg toekomstbestendig te houden.

Borging

Programma Krachtige Samenleving als onderdeel van de Omgevingsvisie, Netwerkprogramma WEL in Flevoland

initiatieven die dit doen (bv de aanleg van een buitensportlocatie in de natuur). Hoewel natuurinclusief werken geen vereiste is voor de initiatieven, kunnen ze wel punten krijgen op het duurzaamheidsaspect “planet” (maximaal 3 van de 17), waar natuurinclusief werken in zou kunnen passen.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – initiatieven waar mogelijk (verder) verrijken

Wat? Initiatieven die een raakvlak met natuur en biodiversiteit hebben stimuleren om maximaal natuurinclusief door te ontwikkelen.

Waarom? Als een initiatief zich hier voor leent kan er een beroep op de indieners worden gedaan om (extra) natuur toe te voegen. Daarmee krijgen de initiatieven tevens (extra) meerwaarde voor de biodiversiteit.

Hoe? De coördinator kan kennisontwikkeling faciliteren waarmee initiatieven die zich daar voor lenen op een natuurinclusieve manier verrijkt kunnen worden. Dit is alleen een optie als de initiatiefnemers hier voor open staan. Eventueel kan hiermee extra punten verdient worden. Eventuele meerkosten kunnen meegefinancierd worden in de subsidieaanvraag.

Idee 2 – negatieve effecten op natuur en biodiversiteit voorkomen

Wat? Een toets van de initiatieven om een negatief effect op natuur en biodiversiteit uit te sluiten.

Waarom? De initiatieven die worden ingediend kunnen onbedoeld een negatief effect op natuur en biodiversiteit hebben. Hoewel de kans hierop wellicht klein is, dient ten allen tijde voorkomen te worden dat dit gebeurt.

Hoe? Door de initiatieven te toetsen aan de hand van de soortenbeschermingscriteria uit de Wet natuurbescherming (de provincie is bevoegd gezag in dezen).

Sport

In hoeverre reeds natuurinclusief

Bij het organiseren van evenementen en andere activiteiten gelden er binnen de Natura 2000 gebieden regels die in acht genomen moeten worden. In de rest van het Natuurnetwerk zijn die regels er nog niet, maar vindt overleg plaats tussen de organisator en eigenaar. Ook wordt er met zonering of crowd management gewerkt om te grote drukte te kanaliseren of te voorkomen. Daarnaast wordt er op specifieke thema's incidenteel een plan uitgewerkt om verantwoord gebruik van de natuur te faciliteren, zoals met het Toekomstbeeld Kitesurfen. Verder bestaat de sportsector vooral uit verenigingen die een maatschappelijk doel hebben. Dat is terug te zien in de wens om duurzaam te werken. Er zijn organisatoren die bv hebben aangeboden extra bomen aan te planten maar daar is vanwege het niet doorgaan van grootschalige publieksevenementen vanwege Corona geen vervolg aan gegeven. Desalniettemin kan de sportsector als podium fungeren om natuurinclusiviteit onder de aandacht te brengen bij deelnemers en publiek.

Relatie met natuur

Initiatieven om de leefbaarheid op het platteland te vergroten kunnen baat hebben bij het toevoegen van natuur, maar kunnen aan de andere kant ook een negatieve invloed hebben op hun omgeving.

Doel van het beleid leefbaar platteland

Stimuleren van de leefbaarheid / sociale cohesie in de plattelandsgebieden.

Aanpak op hoofdlijnen

Er is een Fonds Leefbaar Platteland waaruit cofinanciering en begeleiding beschikbaar is voor het bekostigen van initiatieven door burgers, groepen en stichtingen in het plattelandsgebied. Toekenning hiervan gebeurt door een onafhankelijke commissie op basis van een puntenstelsel (er kunnen 17 punten verdient worden, bij 9 punten of meer volgt een positief advies). Verder is er een coördinator voor de begeleiding. Daarnaast wordt er gewerkt aan een platform waar ook de betrokken gemeenten in participeren

Borging

Omgevingsvisie, onder programma Krachtige Samenleving. Voorheen Agenda Vitaal Platteland. Wet natuurbescherming.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuur toevoegen aan buitensportlocaties

Wat? Sportverenigingen en de eigenaren van buitensportlocaties stimuleren om extra groen aan te leggen rondom de betreffende locaties.

Waarom? Het toevoegen van extra groen op buitensportlocaties is niet alleen goed voor natuur en biodiversiteit, maar vergroot de waarde van de sportbeleving en kan een extra positief effect op de gezondheid hebben. Zo kan het groen langs de accommodatie bv in de zomer dienen als schaduwplek of bijdragen aan lichte. Bijkomend voordeel is dat sportlocaties vaak ruim van opzet zijn, zodat er wellicht relatief veel plek is voor extra groen. Hierbij dient echter wel rekening gehouden te worden met extra onderhoud door vrijwilligers en overlast van bv bladeren op wedstrijd- velden- en banen. Bij de bouw van nieuwe accommodaties kan worden gedacht aan groene daken en gevels.

Hoe? Samen met gemeenten (vaak eigenaar) en sportverenigingen een kanskaart ontwikkelen waarbij gekeken wordt of er plek is voor meer natuur en biodiversiteit op buitensportlocaties, en zo ja, hoeveel. Daarna een plan van aanpak maken om het groen toe te voegen. Eventueel partijen zoeken die willen participeren en / of financieren. In het verleden heeft de Rabobank al eens interesse getoond in het aanplanten van bomen op sportparken.

Idee 2 – een boom voor iedere deelnemer aan een sportevenement

Wat? Bij sportevenementen die in Flevoland georganiseerd worden een boom laten aanplanten voor iedere deelnemer.

Waarom? Op deze manier kan er een flink aantal bomen aan worden geplant, wat goed is voor de biodiversiteit en wat bijdraagt aan de realisatie van de Bossenstrategie. Bovendien kan het het groene bewustzijn van de deelnemers verhogen en is het goede PR voor de organisatie van het evenement.

Hoe? Een plan van aanpak opstellen met als doel een evenementenklimaatbos aan te leggen. Een soortgelijk initiatief is eerder geprobeerd maar vond geen doorgang omdat er geen grond beschikbaar was. Er kan onderzocht worden of er een perceel voor dergelijke initiatieven beschikbaar gesteld kan worden, bijvoorbeeld via de nieuw op te zetten boscompensatiebank. Verder kan er naar samenwerking gezocht worden met partijen die de bomen willen financieren, zoals de Stichting Nationale Koolstofmarkt of Trees for All, of sponsors van het evenement. De provincie kan eventueel zelf ook een deel voor haar rekening nemen.

Idee 2 – sporten in het groen als faciliteit van nieuwe wijken

Wat? Bij nieuwe wijken een groene recreatie- speel- en buitensportinfrastructuur aanleggen die de wijk verbindt met de natuur in de omgeving.

Relatie met natuur

Sporten in een natuurlijke omgeving versterkt de gezondheidseffecten die er al zijn. Bij intensief gebruik van de natuur kan buitensport een schadelijk effect hebben (zoals erosie, verstoring, beschadiging). Verder kunnen verschillende groepen sporters die van de natuur gebruik maken elkaar in de weg zitten.

Doel van het sportbeleid

Stimuleren van zoveel mogelijk beweging door sport en zorgen voor en beweegvriendelijke openbare ruimte.

Aanpak op hoofdlijnen

De provincie ondersteunt met name topsport, talentontwikkeling en sporten door mensen met een beperking. Zo is er ondersteuning van regionale trainingscentra; breedtesport wordt door gemeenten gestimuleerd. Daarbij wordt specifieke aandacht besteed aan een aantal kernsporten (triatlon, watersport, fietsen en hardlopen). Verder ondersteunen we sportevenementen, bijvoorbeeld door een financiële bijdrage te leveren. Ook denkt de provincie mee als er in de openbare ruimte naar locaties gezocht wordt, recent bijvoorbeeld bij kitesurfen. Daarbij wordt dan ook een afweging gemaakt met het natuurbelang. Er wordt veel overlegd met gemeenten, verenigingen en initiatiefnemers van evenementen. Sportservice Flevoland is belast met de uitvoering van het beleid.

Borging

Sportnota provincie Flevoland, toekomstbeeld kitesurfen.

Waarom? Door het aanleggen van een dergelijke infrastructuur, waar bv wielrenners, mountain-bikers en hardlopers gebruik van kunnen maken, wordt er natuur en biodiversiteit aan de nieuwe wijken toegevoegd. Bovendien worden dergelijke wijken extra aantrekkelijk voor toekomstige bewoners die van buitensport houden. Zij kunnen als ze de deur uitgaan voor een rondje zich direct in de natuur wanen, waarbij de nieuwe wijk naadloos en geruisloos overgaat in het nabijgelegen natuurgebied. De infrastructuur heeft de potentie om een “unique selling point” te worden. Tenslotte wordt op deze manier het buitensporten gestimuleerd, wat een gunstig effect heeft op de gezondheid van de nieuwe bewoners.

Hoe? Bij het natuurinclusief ontwikkelen van de nieuwe Flevolandse wijken (zie ook thema wonen – nieuwbouw) expliciet aandacht besteden aan de vervlechting van de groene dooradering en /of groene longen van de nieuwe wijken met een infrastructuur voor buitensport. Idealiter dit in elke wijk mogelijk maken, maar er kan ook gekozen worden voor “buitensportwijken”. Hier met de gemeenten en ontwikkelaars afspraken over maken. Eventueel extra punten toekennen aan ontwikkelaars die bereid zijn de groene buitensportinfrastructuur in hun plannen op te nemen.

Kunst & cultuur

In hoeverre reeds natuurinclusief

Verbinding tussen natuur en de kunst- en cultuursector is reeds zichtbaar, als een belangrijk actueel thema. Met name bij landschapskunst is er een duidelijke link. Deze kunstwerken zijn vaak al geïnspireerd op de natuur en bieden er ruimte aan, zoals bij Riff te Dronten. Ook bij de podiumkunsten dient de natuur als inspiratie en als setting. Op aspecten als beschermen, ruimte bieden en bestendigen is er nog minder expliciete aandacht, hoewel er wel regels gelden voor evenementen organiseren in de natuur en hoewel organisatoren zich vaak erg bewust zijn van een eventuele impact op de omgeving en daar voorzichtig mee om gaan. Indien nodig wordt er bij gemeenten een vergunning aangevraagd.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – landschapskunst nieuwe stijl bij ruimtelijke ontwikkelingen

Wat? Als bij beeldbepalende ruimtelijke ontwikkelingen met een publiek karakter landschapskunst wordt toegevoegd (zoals in het verleden) kan natuur en biodiversiteit onderdeel zijn van het ontwerp.

Waarom? Flevoland heeft een traditie met landschapskunst, vaak ter markering van belangrijke punten in het landschap. Als bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woonwijken, nieuwe markeringen toegevoegd worden, kunnen natuur en biodiversiteit daarbij als criteria voor het ontwerp worden meegenomen. Op die manier snijdt het mes aan twee kanten.

Hoe? Bij de eventuele toekomstige ontwikkeling van nieuwe landschapskunst nabij beeldbepalende ruimtelijke ontwikkelingen aandacht vragen voor natuur en biodiversiteit. Eventueel hierover afspraken maken met partijen die bij dergelijke ontwikkelingen betrokken zijn.

Relatie met natuur

Kunst- en cultuurinitiatieven en activiteiten kunnen geïnspireerd worden door de natuur en maken er daarnaast gebruik van; zo wordt landschapskunst in een natuurlijke context geplaatst en vinden er voorstellingen en evenementen in de natuur plaats. Bij dat laatste kan eventueel verstoring optreden, met name wanneer het op grote schaal gebeurt.

Doel van het beleid

Verstevigen van de positie van kunst en cultuur in Flevoland, met aandacht voor diversiteit en verspreiding van voorzieningen.

Aanpak op hoofdlijnen

In het kunst- en cultuurbeleid zijn twee routes (cultuur beleven en cultuur maken) met daaronder pijlers (respectievelijk landschapskunst, cultuureducatie, bibliotheken en musea en participatie, makersklimaat en podiumkunst). Er zijn verschillende subsidieregelingen voor onder andere bibliotheekinnovatie en podiumkunsten. Voor sommige regelingen wordt het advies van een commissie gevraagd. Er zijn zowel projectsubsidies als meerjarige subsidies.

Borging

Nota Cultuurbeleid 2021 - 2024

Idee 2 – natuurinclusief ontwerp bij nieuwe locaties

Wat? Bij ontwikkeling of renovatie van kunst- en cultuurlocaties waar de provincie bij betrokken is aansturen op een natuurinclusief ontwerp.

Waarom? Als bij de ontwikkeling van gebouwen met een publiek karakter wordt gekozen voor een natuurinclusief ontwerp draagt een dergelijke ontwikkeling niet alleen bij aan het verstevigen van de positie van kunst en / of cultuur, maar ook aan een versterking van natuur en biodiversiteit.

Hoe? Als de provincie een bijdrage levert aan nieuwbouw kan in ruil daarvoor in de aanbesteding worden aangestuurd op het opnemen van natuurinclusieve criteria. Ontwikkelaars met het beste voorstel hebben meer kans om de gunning te verkrijgen.

Idee 3 – bonuspunten voor natuurinclusiviteit bij subsidietoekenning

Wat? Kunst- en cultuurinitiatieven stimuleren om aandacht aan natuur en biodiversiteit te geven.

Waarom? Via kunst en cultuur kan het natuurinclusieve gedachtegoed bij de Flevolandse onder de aandacht gebracht worden.

Hoe? Natuurinclusiviteit als criterium toevoegen bij subsidieverstrekking, zodat initiatieven die er aandacht aan besteden bonuspunten kunnen krijgen en een grotere kans hebben op honorering. Dit alleen toepassen als er redelijkerwijs een verband tussen de betreffende initiatieven en natuur is. Bovendien er zorg voor dragen dat de artistieke vrijheid van de kunstenaar niet beperkt wordt.

2.7. Duurzame welvaart

Economie⁵

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het onderwerp natuurinclusief is tot nu toe niet in het economisch beleid van de provincie opgenomen, hoewel er in het verleden wel een regeling is geweest voor vergroening van bedrijventerreinen. De nieuwe programmalijn ruimtelijke economie kan hier op voortborduren (zie verder dit thema in paragraaf 2.2). Bij het vernieuwen van het economisch beleid biedt daarnaast ook de programmalijn ruimtelijke economie ook toekomstbestendigheid MKB (waar verduurzaming en digitalisering onder vallen) kansen.

Ideën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – natuurinclusief als ambitie in het beleid

Wat? Uitspreken dat het de bedoeling is dat de Flevolande economie op termijn natuurinclusief wordt (met 2050 als stip op de horizon).

Waarom? Door deze ambitie neer te zetten en speerpunt te maken van het beleid geven we het signaal af dat we de transitie naar een natuurinclusieve samenleving serieus nemen. Bovendien geven we daarmee het goede voorbeeld.

Hoe? Bij het uitwerken van het nieuwe economische beleid het streven naar een natuurinclusieve economie (eventueel als onderdeel danwel uitwerking van een duurzame economie) opnemen en uitwerken hoe een natuurinclusieve economie eruit zit. Dit verwerken in de nieuwe programmalijnen.

Idee 2 – stimuleren van natuurinclusief ondernemen

Wat? Het stimuleren van natuurinclusief werken door bedrijven, verweven met het bredere stimuleren van duurzaam werken.

Waarom? Het is niet alleen voldoende om de ambitie van een natuurinclusieve economie te onderschrijven, dit moet ook doorwerken in het economisch beleid. Dit kan worden verbonden met het stimuleren van duurzaam werken en investeren dat reeds gangbaar is, en deels ook verplicht (bijvoorbeeld energie besparen). Dit is geregeld in de Wet milieubeheer.

Hoe? Bij het uitwerken van de subsidieregelingen die aan het nieuwe Economisch programma verbonden worden kunnen bepalingen worden toegevoegd waarmee als randvoorwaarde wordt gesteld dat degenen die voor subsidie in aanmerking komen in beeld brengen hoe ze de impact van

Relatie met natuur

Economische activiteiten en ontwikkelingen kunnen een impact hebben op natuur en biodiversiteit, bijvoorbeeld ruimtelijk (het aanleggen van bedrijventerreinen of infrastructuur), maar ook door milieueffecten.

Doel van het beleid

De economie van Flevoland gericht versterken.

Aanpak op hoofdlijnen

Er is een economisch programma met een aantal lijnen (momenteel markt- en ondernemerscultuur, Human Capital Agenda en financiering en support). Het hiertoe ontwikkelde instrumentarium wordt vooral Horizon uitgevoerd. Daartoe zijn subsidies beschikbaar. Het nieuwe economische beleid wordt via de lijnen sociaal en menselijk kapitaal, verdienvermogen MKB, toekomstbestendig bedrijfsleven (met aandacht voor digitalisering en verduurzaming) en ruimtelijke economie uitgewerkt. Verder participeert de provincie in regionale overleggen zoals PlaBeKa (afstemming over de bestaande voorraad van werklocaties in de Metropool Regio Amsterdam (MRA)). Verder zijn er kaders voor economische ontwikkeling waar de provincie op toetst (zie onder). Ook is de provincie bevoegd gezag bij het de uitgifte van vergunningen voor economische activiteiten, bijvoorbeeld wanneer er stikstofemissie gaat plaatsvinden

Borging

Economisch programma (wordt momenteel vernieuwd), kaders als de Wet natuurbescherming, de Wet milieubeheer en de Omgevingsverordening

⁵ The thema's ruimtelijke economie en human capital agenda vallen ook onder het economisch beleid, maar komen op een andere plek in dit document aan de orde, respectievelijk in paragraaf 2.2 en in de laatste subparagraaf aan het eind van deze paragraaf.

hun bedrijf op natuur en biodiversiteit naar beneden brengen, en op welke manier ze natuur zouden kunnen toevoegen, danwel of er kansen zijn om natuur in te zetten om de bedrijfsprocessen te verbeteren. Alternatief is dat een aanvrager de kans op subsidie verhoogt als er in de aanvraag aandacht aan natuurinclusiviteit besteed wordt, bv door hier extra waarderingspunten aan toe te kennen. Dit kan onderdeel worden van bredere criteria voor duurzaam ondernemen. Er kan eventueel worden onderzocht of de Wet milieubeheer aanknopingspunten biedt om dit te regelen. Het is wel van belang om dit samen met het bedrijfsleven en gemeenten op te pakken.

Idee 3 – stikstofruimte toekennen aan natuurinclusieve activiteiten

Wat? Het toekennen van stikstofruimte aan economische activiteiten die het meest natuurinclusief te werk gaan en weigeren aan activiteiten die niet natuurinclusief zijn.

Waarom? Activiteiten die stikstof uitstoten liggen momenteel onder een vergrootglas. Hoewel ze economisch interessant kunnen zijn, ondervinden ze momenteel zware belemmeringen vanwege de significante overbelasting van de Nederlandse stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden. Bij het in de toekomst verdelen van de beperkt beschikbare stikstofruimte lijkt het verstandig om de ruimte zo te verdelen dat activiteiten waarbij per saldo natuur wordt toegevoegd en de natuur er op vooruit gaat prioriteit krijgen. Op die manier gaan natuur en biodiversiteit er samen op vooruit.

Hoe? Door het ontwikkelen van criteria die de ondergrens vormen om voor stikstofruimte in aanmerking te komen en door een ladderprincipe uit te werken waarbij wordt gekeken welk soort activiteiten als eerste in aanmerking komen voor vanuit de provincie beschikbaar gestelde ruimte.

Human capital agenda

In hoeverre reeds natuurinclusief

In de arbeidsmarktregio Flevoland worden ook maatschappelijke opgaven onder de aandacht gebracht, waar duurzaamheid er één van is. Natuurinclusiviteit als apart onderwerp is nog niet aan de orde geweest. Wel zijn er al voorbeelden waarbij in het hoger en middelbaar beroepsonderwijs aandacht is geweest voor duurzaamheid en circulariteit (mede gefinancierd door de provincie via de RIV regeling) en waarbij onderwijsinstellingen groene lesprogramma's hebben aangeboden. Ook is er op 16 maart 2022 door provincie en gemeenten een bomenmap aangeboden aan alle basisscholen. of natuurinclusieve gebouwen hebben gerealiseerd. Ook vergroening van bedrijventerreinen is reeds eerder gestimuleerd (zie thema ruimtelijke economie in paragraaf 2.2).

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – naar groene leer- en werkomgevingen

Wat? Flevolandse scholen en schoolpleinen, gebouwen met een publiek karakter (zoals gemeentehuizen, bibliotheken) en bedrijfsgebouwen worden op termijn zo veel mogelijk natuurinclusief ontwikkeld.

Waarom? Met natuurinclusieve gebouwen en een natuur-inclusieve inrichting van de grond waar ze op staan wordt de biodiversiteit ontzien en kan natuur worden toegevoegd, waarbij de voordelen die dit biedt benut kunnen worden. Als overheid kunnen we hierbij het goede voorbeeld geven door gebouwen met een publiek karakter op deze manier te (her)ontwikkelen. Ook bedrijven kunnen gestimuleerd worden hetzelfde te doen.

Hoe? Bij plannen voor de nieuwbouw of renovatie van publieke gebouwen in de aanbesteding ervan criteria opnemen voor een natuurinclusieve (her)ontwikkeling. Ontwikkelaars met het beste voorstel hebben meer kans om de gunning te verkrijgen. Daarnaast kan de bestaande stimuleringsregeling worden ingezet om bedrijfsgebouwen natuurinclusief te renoveren of bij nieuwbouw te kiezen voor een natuurinclusieve manier van bouwen (zie ook thema ruimtelijke economie in paragraaf 2.2).

Idee 2 – aandacht voor natuur op natuurinclusieve scholen

Wat? Hernieuwde aandacht voor natuur en biodiversiteit in het Flevolandse onderwijs, gekoppeld aan het aanleggen van groene schoolpleinen en schoolgebouwen.

Waarom? Het onderwijs besteed van oudsher al aandacht aan natuur en biodiversiteit. Om dit een nieuwe impuls te geven en het tastbaar te maken, kunnen lesprogramma's worden aangeboden die zijn afgestemd op het vergroenen van schoolpleinen en het realiseren van natuurinclusieve schoolgebouwen. Schoolkinderen doen op die manier kennis op over natuur en biodiversiteit waardoor hun binding met het onderwerp groeit en leren in een gezondere omgeving.

Hoe? Tegelijkertijd met het ontwikkelen van groene schoolpleinen en natuurinclusieve schoolgebouwen kan er een op maat gemaakt lespakket worden aangeboden door middel waarvan de schoolkinderen bij hun vernieuwde groene omgeving betrokken worden. De provincie kan dit lespakket in samenspraak met haar partners (bijvoorbeeld uit de arbeidsmarktregio) laten ontwikkelen.

Idee 3 – Natuurinclusieve impuls voor beroepsonderwijs

Wat? In het Flevolandse hoger- en middelbaar beroeps- onderwijs aandacht voor natuurinclusiviteit stimuleren .

Waarom? De transitie naar een natuurinclusieve samenleving werkt door op de arbeidsmarkt, bv in de bouwwereld en de landbouwsector. Het is daarom verstandig om dit onderwerp aan de orde te laten komen in het beroepsonderwijs, met name in deze beide sectoren, maar ook breder. Op termijn profiteren ook natuur en biodiversiteit.

Hoe? Er lopen reeds initiatieven in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs over natuurinclusiviteit of verwante onderwerpen, zoals een recent opgestart onderzoek naar natuurinclusieve gebiedsontwikkeling van de Aeres Hogeschool in Almere (met steun van de provincie) en een practoraat regionale circulaire economie aan het ROC Lelystad waar de provincie cofinanciering voor levert. Daarbij kan een link met het HBO gezocht worden, en samenwerking met PRICE (Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie) Bij dergelijke initiatieven kan natuurinclusiviteit als onderwerp worden toegevoegd, en ze kunnen duurzaam gesteund worden, door ook op langere termijn een financiële bijdrage te leveren. Daarnaast kunnen nieuwe initiatieven bedacht en ondersteund worden, met name op het gebied van natuurinclusieve land- en woningbouw. Te denken valt aan het sponsoren van een lectoraat of practoraat gericht op deze onderwerpen. De bestaande RIV regeling kan hiervoor benut worden, in overleg met de Flevolandse onderwijspartners.

Relatie met natuur

In hun opleiding krijgen mensen tot op zekere hoogte kennis over natuur en biodiversiteit mee. Ook kan natuur een positieve invloed hebben op de leer- en werkprestaties van de Flevolandse. Er worden in Flevoland mensen opgeleid die in de natuursector (of een daaraan verwante sector) gaan werken.

Doel van het beleid

Een transitie naar een inclusieve arbeidsmarkt, met een goede aansluiting van het onderwijs en aandacht voor een leven lang ontwikkelen. Daarnaast het verbeteren van het welbevinden van mensen tijdens onderwijs en werk en het onder de aandacht brengen van maatschappelijke opgaven.

Aanpak op hoofdlijnen

Flevoland is één arbeidsmarktregio (regionaal werkbedrijf Flevoland) waarbinnen met verschillende partners uit onderwijs en arbeidsmarkt (gemeenten, UWV, VNO-NCW, onderwijsorganisaties en koepels) wordt samengewerkt. Verder is er een provinciale subsidie regeling waarmee maatregelen die voor een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt, het vergroten van de inclusiviteit en meekoppeling van maatschappelijke opgaven Daarnaast cofinanciert de provincie samen met het Rijk publiekprivate samenwerking op het gebied van onderwijs via de RIV regeling

Borging

Human Capital Agenda als programmalijn in het Economisch programma.

Circulaire economie

In hoeverre reeds natuurinclusief

De thema's natuurinclusiviteit en circulaire economie hebben raakvlakken en liggen vaak in elkaars verlengde. In een circulaire economie worden grondstoffen zo veel mogelijk hergebruikt, waarbij schade aan de natuur en omgeving (bv in de verwerking en toepassing van de materialen) zo veel mogelijk vermeden wordt. Een voorbeeld waarbij natuur baat heeft bij circulair werken is het benutten van reststromen om bodemkwaliteit te verbeteren. Daarnaast zijn al voorbeelden waarbij binnen Flevoland de natuur wordt ingezet om tot circulaire oplossingen te komen. Zo wordt er geëxperimenteerd met bio-based bouwmaterialen – onder andere op het Floriade-terrein en wordt onderzocht of het voor agrariërs rendabel is om dergelijke materialen te telen en is er een pilot om van reuzenbereklaauw (een invasieve exotische plantensoort die beheerst moet worden) verkeersborden te maken.

Ideëën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – Natuurinclusief – circulaire alternatieven zichtbaar en aantrekkelijk maken

Wat? De kennis omtrent circulaire alternatieven verder verrijken met een natuurinclusieve dimensie en deze kennis toegankelijk en zichtbaar maken

Waarom? Circulair en natuurinclusief handelen heeft de toekomst, omdat het concrete exponenten van duurzaamheid zijn waar we uiteindelijk naartoe moeten. Daarom dienen circulair – natuur-inclusieve alternatieven uiteindelijk de standaard te worden. Flevoland kan een rol spelen bij de totstandkoming hiervan.

Hoe? Het kennisontwikkelingsspoor waar in het programma Circulaire Economie reeds aan gewerkt wordt versterken en verrijken met natuurinclusieve inzichten. Deze kennis via pilots toepassen en doorontwikkelen aan de hand van praktijkervaringen.

Idee 2 – Natuurinclusief en circulair verbinden via grootschalige voorbeeldprojecten

Wat? In samenwerking met onze partners enkele grootschalige tot de verbeelding sprekende circulair – natuurinclusieve voorbeeldprojecten definiëren en realiseren.

Waarom? Het is een eerste stap om kennis op het gebied van circulair – natuurinclusief te ontwikkelen en verder te verfijnen en toepassen via pilots. De stap daarna is echter dat deze kleinschalige initiatieven mainstream worden. We zitten momenteel op een kantelpunt; er is al veel kennis, er zijn al veel pilots, dus de tijd is rijp voor de volgende stap.

Hoe? Met een coalitie van partners in specifieke gebieden werken aan enkele grootschalige circulair – natuurinclusieve projecten van allure. Voor de hand liggen één of enkele projecten op het gebied van woningbouw (bv de ontwikkeling van een volledig circulair – natuurinclusieve woonwijk in Almere of Lelystad) en de één of enkele projecten op het gebied van natuurinclusieve landbouw, bv de noordoostelijke rand van de Noordoostpolder, vanwege de te maken combinatie met de gebiedsgerichte aanpak stikstof, of de oostkant van de A6, waar er ambities zijn voor een

Relatie met natuur

Circulair werken leidt tot een lagere milieudruk, wat gunstig is voor de natuur. Vice versa kunnen de diensten en grondstoffen die de natuur levert op een duurzame manier benut worden in een circulaire economie (bv door het gebruik maken van biobased bouwmaterialen).

Doel van het beleid

Een circulaire economie in 2050, in 2030 als Flevoland een belangrijke grondstoffenleverancier zijn ten behoeve van deze economie.

Aanpak op hoofdlijnen

Er wordt onderzocht op welke manier de bestaande processen waar we als provincie mee bezig zijn circulair gemaakt kunnen worden. Indien nodig worden er ook nieuwe processen ingericht. Hierbij wordt de verbinding gelegd met andere provinciale beleidsvelden. Via overleg wordt daarbij tot afspraken gekomen.

Borging

Opgave Circulaire Economie als onderdeel van de Omgevingsvisie

overgangsgebied richting het Nationaal Park. In deze aanpak wordt reeds voorgesorteerd op natuurinclusieve landbouw als een alternatief dat meerdere doelen dient. De projectplannen dienen met bestuurlijk commitment van alle partners te worden uitgewerkt, waarbij maximalisatie van circulair – natuurinclusief werken het streven is. De provincie kan de ontwikkeling ervan financieel ondersteunen en een bijdrage leveren aan de uiteindelijke realisatiekosten, waarbij tevens een beroep kan worden gedaan op mogelijke bronnen van cofinanciering. Uiteindelijk dienen de projecten te worden geborgd in de benodigde regelgeving zodat realisatie op de middellange termijn mogelijk wordt.

Inkoop en aanbesteding

In hoeverre reeds natuurinclusief

Het onderwerp natuurinclusief is nog niet expliciet meegenomen in het huidige inkoopbeleid, hoewel het impliciet raakt aan onderwerpen als circulair, duurzaam en klimaatbewust inkopen (die al wel aan de orde zijn).

Er zijn al wel voorbeelden waarbij natuur als criterium is meegenomen in aanbestedingsprocedures, zoals bij de gebiedsontwikkeling Flevokust Haven; bij de gunning van de realisatie van de golfbreker zijn extra punten toegekend aan initiatieven die een natuurvriendelijke variant wilden ontwikkelen. Er is uiteindelijk dan ook een ecologische golfbreker aangelegd (zie ook de thema's "ruimtelijke economie in 2.2. en "klimaatadaptatie" in 2.4). Het plan is om bij de aanleg van de Maritieme Servicehaven voor een soortgelijke aanbesteding te kiezen.

Ideeën voor natuurinclusieve verrijking

Idee 1 – Natuurinclusiviteit als voorwaarde bij het geactualiseerde inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Wat? Natuurinclusiviteit onderdeel laten worden van de criteria waarop het inkoop- en aanbestedingsbeleid gestoeld wordt.

Waarom? Door natuurinclusief in te kopen en aan te besteden geeft de provincie het goede voorbeeld in het streven naar een natuurinclusieve samenleving.

Hoe? Bij de actualisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid die momenteel bezig is kan het onderwerp "natuurinclusief" toegevoegd worden aan de criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen en aanbesteden. Vervolgens worden hier handen en voeten aan gegeven, waardoor het voor geïnteresseerde partijen duidelijk wordt wat er van hen verwacht wordt. Tegelijkertijd bezien of dit natuurinclusieve criterium ook kan worden toegepast op subsidies die de provincie verstrekt. Het voorkomen van natuurschade en / of het waar mogelijk toevoegen van natuur (eventueel met een extra bijdrage) zou dan een voorwaarde voor subsidietoekenning kunnen worden (zie ook het thema "leefbaar platteland").

Bij ruimtelijke ontwikkelingen die we zelf ontplooiën kan de voorkeur gegeven worden aan aanbieders die natuurinclusief bouwen, zoals reeds gebeurd is bij Flevokust Haven en de planning is bij de Maritieme Servicehaven.

Relatie met natuur

Producten en / of diensten die de provincie inkoopt kunnen een negatief effect hebben op natuur en biodiversiteit.

Doel van het beleid

Maatschappelijk verantwoord inkopen en aanbesteden.

Aanpak op hoofdlijnen

Vaststellen van voorwaarden en daarbij horende criteria waaraan partijen die in aanmerking willen komen voor inkoop door de provincie Flevoland moeten voldoen. Op basis van deze voorwaarden komen partijen wel of niet in aanmerking of maken ze meer kans.

Borging

Inkoop- en aanbestedingsbeleid provincie Flevoland (wordt momenteel geactualiseerd)

3. Instrumentarium – overzicht

Bij de in hoofdstuk 2 geschetste ideeën voor natuurinclusieve verrijking is steeds aangegeven op welke manier tot realisatie zou kunnen worden overgegaan. Sommige ideeën zijn daarin verrekender dan anderen, en bepaalde ideeën kunnen op een beperkte of juist een ambitieuze manier worden ingevuld. Dit hangt af van de (combinatie van) instrumenten die ingezet worden. In dit hoofdstuk wordt dit instrumentarium bij wijze van overzicht kort opgesomd, onderverdeeld in een aantal categorieën: a) samenwerking, kennisontwikkeling en communicatie, b) investeringen en financieringsstromen en c) wettelijke taken en werkprocessen. Daarbij wordt tevens verwezen naar voorbeelden in hoofdstuk 2.

Samenwerking, kennisontwikkeling en communicatie

Samenwerking is de ruggengraat van Flevoland, al vanaf het ontstaan van onze provincie. Deze traditie is breed terug te vinden in de realisatie van de Flevolandse beleidsthema's en heeft een essentiële rol bij het toewerken naar een natuurinclusief Flevoland. In de bovengenoemde verrijkingsideeën passeren dan ook tal van coalities en samenwerkingsverbanden de revue, die allen van belang zijn om natuur en biodiversiteit te beschermen, ruimte te bieden en duurzaam te benutten en voor economische borging en maatschappelijke verbinding te zorgen.

Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verschillende varianten zichtbaar. Zo zijn er vormen die thematisch georganiseerd worden, bv rondom natuurinclusieve landbouw (zie paragraaf 2.1), de bestuurlijke zorgtafel (zie paragraaf 2.6) of de versterking van het landschap via participatie in het landelijke aanvalsplan landschap (paragraaf 2.1). Daarnaast is er meer integrale samenwerking, waarbij bv via het vergroenen van bestaande wijken verschillende opgaves worden gerealiseerd. Dit kan via een Masterplan Binnenstedelijke Vergroening (zie thema wonen – bestaande wijken in paragraaf 2.2), dat bilateraal met de gemeenten of met alle decentrale overheden (inclusief het waterschap) georganiseerd kan worden. Ook is er gebiedsgerichte samenwerking, bijvoorbeeld in bodemdalingsgebieden en in het noordoosten van de Noordoostpolder in relatie tot de stikstofaanpak (beiden zie paragraaf 2.1) en in de Metropoolregio Amsterdam (waar Lelystad en Almere in gesitueerd zijn).

Bij deze vormen van samenwerking is ook kennisontwikkeling van belang. Een belangrijk aspect hierin, dat samenhangt met het duurzaam benutten van natuur en biodiversiteit voor maatschappelijke baten, is de discussie rondom het inzichtelijk maken en verwaarden van deze baten. Dit speelt met name bij de thema's landbouw (onderdeel van paragraaf 2.1) en woningbouw (in 2.2). Met verdere kennisontwikkeling op dit vlak wordt het respectievelijk mogelijk om agrariërs te betalen voor ecosysteemdiensten en om de meerwaarde van het ontwikkelen van groen bij het bouwen van woningen te kwantificeren. Daar is dan een set van meetbare indicatoren en criteria voor nodig.

Daarnaast is de kennis omtrent natuurinclusieve ruimtelijke ontwikkelingen volop in ontwikkeling. Te denken valt aan natuurinclusieve woonwijken (zie paragraaf 2.2, thema wonen – nieuwbouw), maar ook aan manieren om de natuur in te zetten ten behoeve van klimaatadaptatie of hoogwaterbescherming (paragraaf 2.4). Verder is ook meekoppeling met het bestaande kennisspoor op het gebied van circulaire economie interessant, gezien de raakvlakken tussen beide onderwerpen (zie paragraaf 2.7).

Kennisontwikkeling kan op verschillende manieren ingezet worden. Enerzijds door zelf gericht onderzoek uit te zetten (bv naar recreatiedruk op de natuur, paragraaf 2.6), anderzijds door te participeren en / of bij te dragen aan onderzoek van Flevolandse kennisinstellingen (zoals een onderzoekstraject natuurinclusief bouwen, zie paragraaf 2.2). Verder kan het ook gaan om ontsluiten of aanpassen van reeds bestaande kennis.

Tenslotte is communicatie een belangrijk instrument om het streven naar een natuurinclusief Flevoland vorm te geven. Ten eerste krijgt dit vorm in de gesprekken die met de partners gevoerd

worden in het kader van bredere samenwerking. Daarnaast valt ook te denken aan bewustwordingscampagnes, bijvoorbeeld over het positieve verband tussen natuur en gezondheid (zie thema “krachtige samenleving” in paragraaf 2.6).

Investerings- en financieringsstromen

Een tweede voor de hand liggende manier om naar een natuurinclusief Flevoland toe te werken is door er geld in te investeren. Het kan hierbij gaan om eenmalige investeringen in een maatregelen of projectvariant die extra ruimte biedt aan natuur en biodiversiteit. Dit is bijvoorbeeld voorgesteld als idee bij groot onderhoud of gerichte uitbreiding van de provinciale infrastructuur (zie paragraaf 2.3). Bij dergelijke grote ruimtelijke ingrepen kan een natuurinclusieve variant in beeld worden gebracht, inclusief een kotsen-baten afweging. Provinciale Staten kunnen er dan vervolgens voor kiezen deze variant te realiseren.

Daarnaast kunnen er structurele investeringen gewenst zijn. Als er bv voor gekozen wordt om natuurgebieden beter bereikbaar te maken met het OV (zie thema “openbaar vervoer” in paragraaf 2.3) dan dient daar een structurele financiering tegenover te staan.

Verder kennen we als provincie reeds verschillende stimuleringsregelingen. Er zijn ideeën die voorstellen om in te haken op bestaande regelingen danwel nieuwe regelingen op te zetten. Bv regelingen die er zijn in het kader van de Human Capital Agenda of economie (paragraaf 2.7).

Naast de eigen middelen kan er gekeken worden naar andere geldstromen. Een aantal keer genoemd bij de ideeën uit hoofdstuk 2 is het recent vastgestelde Regeerakkoord, en dan met name het Transitiefonds Landelijk Gebied, dat ingezet kan worden ten behoeve van natuurinclusieve landbouw en klimaatadaptatie. Verder zijn er ook Europese financieringsmogelijkheden, zoals POP (dat een bijdrage levert aan het thema “Leefbaar platteland”), LEADER en LIFE.

Wettelijke taken en werkprocessen

Een derde categorie van instrumentarium richt zich op regelgeving. Enerzijds gaat het dan om **wettelijke taken**; ge- en verbodsbepalingen gegrond in het wettelijke instrumentarium dat we als provincie hebben. Daarbij zijn drie terreinen⁶ te onderscheiden:

- Ruimtelijke ordening; hierbij kunnen we zaken van provinciaal belang vaststellen en eisen stellen aan ontwikkelingen die van invloed zijn op deze belangen. Onder andere het Natuurnetwerk is als provinciaal belang aangemerkt. De wettelijke basis hiervoor is de Wet ruimtelijke ordening (Wro)
- Natuurbescherming; hierbij zijn we bevoegd gezag ten aanzien van het beschermen van Natura 2000 gebieden, plant- en diersoorten en houtopstanden. We hebben de mogelijkheid om via gebods- en verbodsbepalingen, en het verlenen van ontheffingen en vergunningen, ontwikkelingen te beïnvloeden. De wettelijke basis hierbij is de Wet natuurbescherming (Wnb)
- Milieubescherming; tenslotte hebben we een wettelijke taak om er voor te zorgen bepaalde milieucondities op orde blijven. Ook hierbij werken we met een systeem van gebods- en verbodsbepalingen, ontheffingen en vergunningen en toezicht en handhaving. De wettelijke basis hiervan is de Wet milieubeheer (Wm). Als onderdeel van deze taak hebben we ook het instrument MER (milieueffectrapportage) tot onze beschikking; de Wm stelt dat voor grote ontwikkelingen een MER gemaakt moet worden. De provincie kan daarbij bevoegd gezag zijn.

De ge- en verbodsbepalingen, de regels en eisen die we als provincie stellen en de zaken die we van provinciaal belang vinden zijn opgenomen in de Omgevingsverordening.

Om de verrijkingsideeën die in hoofdstuk 2 van dit inspiratiedocument geschetst zijn te realiseren kan gebruik worden gemaakt van wettelijk instrumentarium. Op het gebied van ruimtelijke

⁶ Binnenkort zullen de bovengenoemde drie wettelijke taken worden gebundeld in de Omgevingswet, waarbij er tevens een verschuiving van bevoegdheden optreedt van provincie naar gemeenten (bv op het gebied van bodemkwaliteit).

ordening wordt ten eerste het idee geschetst om een ruimtelijke systematiek te ontwikkelen die ervoor kan zorgen dat bij grote ruimtelijke ontwikkelingen (zoals woningbouw of de realisatie van bedrijfslocaties) tegelijkertijd landschappelijke inpassing, het toevoegen van groenstructuren of het integreren van ruimte voor planten en dieren in huizen en bedrijfsgebouwen geregeld wordt (zie met name paragraaf 2.2 Bebouwde omgeving, thema's "Wonen – nieuwbouw" en "ruimtelijke economie" maar ook het thema "landschap" in 2.1, "recreatie en toerisme" in 2.6 en het cluster Duurzame energie & energietransitie (in 2.5)). Dit vergt onder andere goede samenwerking met de gemeente, en eventueel een uitbreiding van de lijst van zaken van provinciaal belang waarmee doorwerking in de Omgevingsverordening geregeld kan worden.

Ten aanzien van de natuurbescherming is gesuggereerd om de bescherming van houtopstanden aan te scherpen, bv door ook zacht houtbomen herplantplichtig te maken. Ook kan worden bezien of bij het beschikbaar stellen van stikstofruimte voorrang verleend kan worden aan natuurinclusieve activiteiten (zie thema "economie" in paragraaf 2.7). Milieubescherming is voorsnog vooral gericht op menselijke gezondheid, niet zo zeer op natuurkwaliteit. Verschillende ideeën stellen om ook natuur mee te nemen, bv bij lucht- en bodemkwaliteit en geluidshinder (thema's in paragraaf 2.4 Milieucondities leefomgeving).

Anderzijds gaat het om **werkprocessen** die aan regels gebonden zijn, waarbij een onderscheid te maken is tussen onze eigen processen en die van andere partijen (zoals decentrale overheden, maar ook bedrijven of kennisinstellingen). Een voorbeeld van een idee op dit vlak is het invoeren van natuurinclusieve aanbestedingscriteria bij onze eigen infrastructurele werkzaamheden en gebiedsontwikkelingen (zie thema's "beheer en onderhoud infrastructuur" en "openbaar vervoer" in paragraaf 2.3 en "inkoop en aanbesteding" in paragraaf 2.7) en het maken van afspraken met gemeente over het natuurinclusief aanbesteden van groot binnenstedelijk onderhoud (zie het thema "wonen- bestaande wijken" in paragraaf 2.2). Ook bij het verstrekken van subsidies kan aandacht gegeven worden aan natuurinclusiviteit, bv binnen het fonds Leefbaar Platteland of de regelingen voor kunst en cultuur (paragraaf 2.6).

Ook in onze eigen beleidsprocessen kan het natuurinclusieve gedachtegoed worden meegenomen. Dit kan de basis worden voor natuurinclusieve doorwerking; het meenemen van criteria voor natuurinclusief werken in de provinciale beleidscycli. In hoofdstuk 2 is hier met bepaalde ideeën al op voorgesorteerd, zoals aandacht voor natuur in een nieuw programma "Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond" (zie thema "bodemkwaliteit in paragraaf 2.4) en het nieuwe economische programma (paragrafen 2.2 en 2.7).

Een variant hierop, die niet in de in hoofdstuk 2 genoemde ideeën aan bod is gekomen, is het toetsen van de provinciale besluitvorming aan de hand van natuurinclusieve criteria. Momenteel worden besluiten van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten bijvoorbeeld reeds getoetst op het gebied van financiën en capaciteit. Hier zouden duurzaamheidscriteria, waaronder natuurinclusiviteit, aan kunnen worden toegevoegd.

4. Voorbeelden bestaande gebiedsprocessen

Almere 2.0 & Floriade

Binnen de gebiedsontwikkeling in en om Almere, waar de provincie één van de partners van is, zijn een aantal ambities en programmalijnen geïdentificeerd. De vijfde ambitie stelt dat het groenblauwe raamwerk mee moet groeien met de stad en gevarieerder en beter benut moet worden. Deze ambitie staat centraal in de zesde programmalijn, “groene en waterrijke identiteit”, met aandacht voor een sterk natuurlijk systeem, een klimaatbestendige stad, gezonde leefomgeving, en een sterkere identiteit, vestigingsklimaat en economisch succes. Deze koers is in 2020 vastgelegd in het Meerjarenperspectief Groen Blauw en sluit nauw aan op de vijf aspecten van natuurinclusiviteit die in dit inspiratiedocument benoemd zijn (zie hoofdstuk 1).

Inmiddels worden er binnen de betreffende programmalijn verschillende sleutelprojecten uitgevoerd, gefinancierd vanuit het Fonds Verstedelijking Almere (waar ook de provincie aan bijdraagt)

- Unieke landschappen, waarbij onder andere gewerkt wordt aan stadsbos Almeerderhout, en aan de Eemvallei (zie ook Programma Nieuwe Natuur hieronder).
- Excellente, groene en gezonde leefomgeving, gericht op het verbeteren van de gezondheid van Almeerders door groen- en waterstructuren beter te gebruiken, en te zorgen voor een fijnmaziger groene dooradering waardoor de klimaatbestendigheid van Almere vergroot wordt.
- Ecologische verbindingen, onder andere tussen het Kromslootpark en de Lepelaarplassen (langs de Hoge Wetering⁷), Vroege Vogelbos en Almeerderhout (langs de A6 en De Steiger), Buitenhout en Vaartsluisbos en Almeerderhout, Buitenhout en Kotterbos.

Ook in enkele andere programmalijnen komt het onderwerp natuur en biodiversiteit reeds terug

- Bij “Hart van de Stad” spelen natuur en biodiversiteit een rol bij bv het rondje weerwater, en het stationsgebied (waar via een challenge gewerkt wordt aan een verbinding tussen het Beatrixpark en het Hannie Schaft Park, via het Centraal Station).
- Bij “Cultuur, toerisme en sport” ligt een verbinding met het Nationaal Park; in dit verband wordt er gewerkt aan de Almeerse Poort en de “groene looper” (zie onder).
- Bij “Vernieuwend wonen” wordt reeds ingezet op het gebruik van biobased bouwmaterialen. Hier liggen kansen op het gebied van natuurinclusief bouwen

Bij de programmalijnen “Leer en werkomgeving” en “Circulaire economie en energie” is nog geen expliciete koppeling gelegd met natuur en biodiversiteit, maar is een koppeling te maken met de onderwerpen circulaire economie, human capital agenda en duurzame energie en energietransitie (zie onder).

Tenslotte heeft logischerwijs ook de Floriade verschillende raakvlakken met natuur en biodiversiteit, allereerst als een ideaal podium om het verhaal en het belang van het groenblauwe raamwerk tentoon te spreiden, maar ook omdat het terrein zelf natuurinclusief wordt ingericht en er wordt gezorgd voor groene verbindingen (zoals de “Groene looper”). Verder is er aandacht voor natuurinclusieve landbouw (via “de Floriade Werkt!”) en natuurinclusief bouwen (via onder andere “the Natural Pavillion”).

Komt terug in:

2.1. Landelijk gebied – landbouw

2.2. Bebouwde omgeving; Wonen – bestaande wijken

Idee 1 – masterplan binnenstedelijke vergroening

⁷ De provincie levert hier een extra bijdrage aan via het Programma Natuur, onderdeel van spoor 1 van het Programma Flevoland Natuurinclusief.

2.2 Wonen – nieuwbouw

Idee 1 – gezamenlijke ambitie natuurinclusief bouwen

2.4 Milieucondities leefomgeving – klimaatadaptatie

2.5 Duurzame energie en energietransitie

2.6 Samenleving en leefbaarheid – recreatie & toerisme, krachtige samenleving, sport en kunst & cultuur

2.7 Duurzame welvaart – economie, human capital agenda en circulaire economie

Lelystad Next Level

Lelystad heeft als slogan “de hoofdstad van de nieuwe natuur”. Dit geeft aan dat natuur een belangrijke plek heeft in het denken van Lelystad over de toekomst. Gezien de ligging van de stad – omringd door groen en door het IJsselmeergebied, met de Markerwadden – en de relatief grote hoeveelheid groen binnen de stadsgrenzen is deze focus logisch.

In Lelystad Next Level, waarin Rijk en provincie met Lelystad samenwerken, wordt onder andere deze ambitie verder uitgewerkt. De missie luidt: *“Lelystad, hoofdstad van de nieuwe natuur, is in 2040 een zelfstandige, sociaal veerkrachtige, duurzame, aantrekkelijke en economisch sterke stad met 100.000 inwoners”*. Aan deze missie wordt gewerkt aan de deelopgaven: wonen, bereikbaarheid, economie, voorzieningen, onderwijs, natuur, marketing, stedelijke vernieuwing en financiële onafhankelijkheid.

In het uitvoeringsprogramma (niet vastgesteld) dat de gemeente heeft opgesteld werkt de ambitie om de hoofdstad van de nieuwe natuur te worden niet alleen door in de deelopgave natuur. Bv ook bij het ontwikkelen van nieuwe wijken speelt natuur een rol; er wordt gekeken hoe daarbij de natuur de stad in getrokken kan worden. Dat is momenteel een onderdeel in de verdere ontwikkeling van de Warande aan de zuidkant van de stad, maar kan ook worden toegepast bij andere nieuw te ontwikkelen wijken. Daarbij kan ook een verbinding gerealiseerd worden met de bestaande wijken via bestaande en nieuwe groenstructuren (thema wonen – bestaande bouw in dezelfde paragraaf). Aandachtspunt vormt de relatief hoge kosten die openbaar groenbeheer met zich mee kan brengen.

Daarnaast liggen er de komende tijd ook kansen om bij verschillende ontwikkelingen in Lelystad samen met de gemeente te zoeken naar natuurinclusieve oplossingen. Eerder in dit document zijn genoemd de afvalverwerking aan de Zeeasterweg, de herontwikkeling van het en de dijkversterking aan de noordkant van de stad

Komt terug in:

2.2 Wonen – nieuwbouw

Idee 1 – gezamenlijke ambitie natuurinclusief bouwen

2.3 Mobiliteit en infrastructuur – openbaar vervoer en duurzame mobiliteit

Idee 1 – naar natuurinclusieve hubs, haltes en stations

2.4 Milieucondities leefomgeving – klimaatadaptatie

Idee 2 – investeren in natuurinclusieve hoogwaterbescherming

2.4 Milieucondities leefomgeving – afvalverwerking

Idee 1 – natuur toevoegen aan stortlocaties

Lelystad Airport / OMALA

De gebiedsontwikkeling rondom Lelystad Airport beperkt zich niet tot alleen het vliegveld. In een breder proces wordt momenteel een groter gebied ontwikkeld waarbij verschillende opgaven gecombineerd worden, met onder andere een rol voor agrariërs in de omgeving van het vliegveld.

Ook natuur en biodiversiteit worden in dit proces meegenomen. Zo is er een gebiedsplan biodiversiteit opgesteld, gericht op de versterking van de groene dooradering van en de samenwerking in het gebied. Onder het Actieplan biodiversiteit staat hiervoor een stimuleringsbudget gereserveerd, dat beschikbaar zal worden gesteld via het Luchthavenfonds. Een voorwaarde voor deze middelen is o.a. een lange termijn impact. Er ligt al een aantal projectideeën: Het Flevolands Agrarisch Collectief wil voor een vijftigtal agrarische bedrijven in dit gebied integrale bedrijfsplannen maken, om te kijken welke maatregelen die kunnen nemen om de biodiversiteit te versterken, variërend van bloemenstroken of erfbeplanting tot extra landschapselementen. Verder komt ook Afvalzorg met een plan voor het eigen terrein aan de Zeeasterweg en heeft LAB plannen voor een ecologische verbindingszone door het bedrijventerrein.

Komt terug in:

2.1. Landelijk gebied – landbouw

Idee 3 – Natuurinclusieve landbouw in regionale pilots.

2.4 Milieucondities leefomgeving – afvalverwerking

Idee 1 – natuur toevoegen aan stortlocaties

Multimodaal Infrastructuur Test Centrum (MITC)

Het MITC is een reeds bestaand terrein te Marknesse dat in samenwerking met de gemeente Noordoostpolder, bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen opnieuw wordt ingericht, met veel open ruimtes tussen de testbanen.

Er is reeds een plan gemaakt om voor een goede landschappelijke inpassing te zorgen, waarbij ook een stukje nieuwe natuur wordt aangelegd, onder andere vanwege compensatie-verplichtingen. In de praktijk betekent dit dat er een bossingel rondom het hele terrein komt te liggen en dat er een watergang met natuurvriendelijke oevers wordt ingericht. Er is dan ook sprake van een natuurlijke erfafscheiding.

Verder kan nog worden onderzocht of natuur kan worden ingezet om de geluidsemissies die te verwachten zijn als het MITC in gebruik wordt genomen te mitigeren. En er kan worden geïnventariseerd of de open groene ruimte die er op het terrein overblijft biodivers ingericht kan worden, zonder daarbij een veilig gebruik van de testbanen in de weg te staan. Het is aan de beheerder van het terrein om dit uiteindelijk te realiseren.

Komt terug in:

2.2. Bebouwde omgeving - ruimtelijke economie

Idee 1 – robuuste landschappelijke inpassing en groene inrichting van nieuwe bedrijfslocaties

Idee 3 – Aandacht voor natuurinclusiviteit in de eigen gebiedsontwikkeling.

Flevokust Haven en Maritieme Servicehaven

De provincie ontwikkelt twee haventerreinen, waarvan Flevokust Haven is gerealiseerd en de Maritieme Servicehaven op Urk (MSNF) nog niet. Bij beide ontwikkelingen is er sprake van compensatie en mitigatie in het kader van de Wet natuurbescherming. Voor MSNF wordt rekening gehouden met salderen in het kader van de stikstofregels.

Daarnaast is er in de Flevokust haven een natuurinclusief vormgegeven golfbreker geïnstalleerd, met een ondiepe luwte in de binnenkant van de boog, die interessant is vanuit ecologie. Duurzaamheid en natuur werden daar als substantiële criteria in de beoordeling van de offertes meegenomen. De Servicehaven moet nog gebouwd worden, daar kan hetzelfde toegepast worden. Dus initiatieven die daar rekening mee houden hebben meer kans om gehonoreerd te worden (stimuleren). Je zou dit in de toekomst verplicht kunnen maken, maar als het een eis wordt die je stelt moet je dat in de prijs meenemen.

Verder wordt er bij de Maritieme Servicehaven gewerkt aan duurzame energievoorziening. Met name aquathermie komt daarbij naar voren als kansrijk, in combinatie met zonnepanelen. Mochten deze vormen van energievoorziening daar ontplooid worden dan is het van belang dat op een natuurinclusieve manier te doen

Komt terug in:

2.2. Bebouwde omgeving - ruimtelijke economie

Idee 3 – Aandacht voor natuurinclusiviteit in de eigen gebiedsontwikkeling.

2.4. Milieucondities leefomgeving - klimaatadaptatie

Idee 2 – investeren in natuurinclusieve hoogwaterbescherming

2.5 Duurzame energie en energietransitie – Overige duurzame energie & zonne-energie

Idee 1 – natuurinclusieve kaders bij eventuele ontwikkeling zonnevelden

2.7 Duurzame welvaart – Inkoop en aanbesteding

Idee 1 – Natuurinclusiviteit als voorwaarde bij het geactualiseerde inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Nationaal Park NieuwLand en Markermeer IJmeer

Het Nationaal Park Nieuw Land heeft haar basis in de natuur van de Oostvaardersplassen en een deel van het Markermeer. De verbinding met de natuur is daarmee evident. In het kader van de ontwikkeling naar een Nationaal Park “nieuwe stijl” wordt toegewerkt naar een zoneringsplan, met een natuurkern, daaromheen een schil van meer beleefbare natuur, en daar weer omheen een overgangsgebied met zachte grenzen naar de omgeving, een thema dat ook benoemd wordt in het Actieplan biodiversiteit. Met het zoneringsplan van de gebieden in NPNL wordt ook gewerkt aan spreiding van recreatiedruk in verschillende zones.

Er is een verkenning gestart naar de mogelijkheid om het gebied ten oosten van de A6 – het gebied tegenover Nationaal Park Nieuw Land, tussen afslag 8 en afslag 9 – tot 'overgangs- en gebied te transformeren, met bv toepassen van natuurinclusieve vormen van landbouw en landbouwinclusieve natuur, onder de naam “etalage oostkant A6”. Er zijn in dit gebied al diverse experimenten gaande, deze zijn echter nog niet breed gebiedsgericht. aangejaagd.

Momenteel wordt onderzocht of een breder proces met een bottom-up karakter aangejaagd kan worden. Bij voorkeur wordt daarbij in beeld gebracht welke thema's en opgaven in betreffende gebied, spelen, en hoe daaraan met natuurinclusieve landbouw en/of landbouwinclusieve natuur invulling kan worden gegeven waarmee een overgangsgebied kan worden gecreëerd van de natuur van Nationaal Park Nieuw Land naar de reguliere landbouwfunctie. de Daarbij is het ook van belang om randvoorwaarden voor een dergelijke transitie en de impact op bedrijfsmodellen te inventariseren. Vanuit het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland is cofinanciering beschikbaar gesteld om een studie te uit te (laten) voeren die resulteert in een gebiedsvisie, een (of enkelen) landschappelijke schetsontwerp(en) en een plan van aanpak om tot realisatie te komen.

Daarnaast lopen er ook initiatieven om de bereikbaarheid van het Nationaal Park op een natuurinclusieve manier te verbeteren. Een goed voorbeeld hiervan is de “groene loper” in het project Almeersepoort, waarbij wordt gewerkt aan het vergroenen van de route van het station Oostvaarders naar de Almeerse kant van het Nationaal Park, zodat de gebruikers vanaf het station al het gevoel hebben mee te worden genomen naar de natuur van het Nationaal Park Inwoners

worden betrokken bij het ontwerp ervan. Op deze manier kunnen ook de Flevolandse OV voorzieningen worden betrokken bij de 'visitors journey' naar het Nationaal Park.

Het Markermeer-IJmeer, dat voor een groot deel tot het Nationaal Park behoort, is een uniek natuurgebied in de metropoolregio Amsterdam. Ook de Marker Wadden zijn er te vinden en er wordt gewerkt aan de realisatie van Oostvaardersoevers in het Markermeer. In het gebied staat versterken van de natuur en van de beleefbaarheid ervan momenteel centraal. Daartoe wordt een nieuwe ontwikkelvisie opgesteld, met de partners van de Metropoolregio Amsterdam. Ontplooien van natuurinclusieve recreatiemogelijkheden kan daar onderdeel van uit gaan maken. Verder kan het versterken van de natuur hand in hand gaan met het verhogen van de waterveiligheid en het borgen van de drinkwaterwinning.

Komt terug in:

2.1. Landelijk gebied – landbouw

Idee 3 – Natuurinclusieve landbouw in regionale pilots.

2.3 Mobiliteit en infrastructuur – Openbaar vervoer en duurzame mobiliteit

Idee 1 – naar natuurinclusieve hubs, haltes en stations

Idee 3 – bereikbaarheid natuurgebieden met het OV vergroten

2.4 Milieucondities leefomgeving – waterkwaliteit- en beschikbaarheid

2.4 Milieucondities leefomgeving – klimaatadaptatie

2.6 Samenleving en leefbaarheid – recreatie en toerisme

Programma Nieuwe Natuur

Het Programma Nieuwe Natuur nadert zijn voltooiing. De gerealiseerde projecten dragen bij aan de versterking van de Flevolandse natuur en de woon- werk en leefomgeving in heel Flevoland. Daarmee vertegenwoordigt dit programma bij uitstek het tweede aspect van natuurinclusief, i.e. ruimte bieden aan nieuwe natuur en biodiversiteit (zie paragraaf 1.2). De lessen die geleerd zijn worden geïntegreerd in het natuurbeleid en in het programma Flevoland natuurinclusief. Met name de ervaringen op het gebied van het faciliteren van bottom-up initiatieven zijn waardevol omdat ze bijdragen aan het betrekken van burgers en maatschappelijke partners (het vijfde aspect van natuurinclusiviteit, zie wederom paragraaf 1.2).

Ook andere aspecten van natuurinclusiviteit zijn terug te vinden in de projecten van het Programma Nieuwe Natuur. Zo is er nabij Lelystad "Natuur op G38", waarbij het grasland van een grote melkveehouder is omgezet naar natuurgebied waar natuurinclusieve landbouw gecombineerd wordt met de intensieve bescherming van akker- en weidevogels. Andere projecten waarbij sprake is van natuurinclusieve landbouw zijn Oostkant Dronten, Swifterpark en Natuurboerderij Vliervelden nabij Almere. De ervaringen hier opgedaan werken door in het verder ontwikkelen van natuurinclusieve landbouw.

Komt terug in:

2.1. Landelijk gebied – landbouw

2.6 Samenleving en leefbaarheid – recreatie & toerisme

Idee 4 – beleefbaarheid van de natuur versterken

Bijlage 1. Motie “Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid”

PROVINCIE FLEVOLAND

PROVINCIALE STATEN

MOTIE

Artikel 25 van Reglement van Orde Provinciale Staten van Flevoland

Motie nr.: 10

(In te vullen door de griffier)

Onderwerp: Biodiversiteit als uitgangspunt provinciaal beleid

Agendapunt: 10d

Onderwerp Statenvoorstel: Actieplan Biodiversiteit

Nummer Statenvoorstel: 2751919

Aan de voorzitter van Provinciale Staten

Provinciale Staten van Flevoland

in vergadering bijeen op: 28 april 2021

Constateerende dat:

- De biodiversiteit in ecosystemen wereldwijd en in Nederland drastisch is afgenomen;
- De wereld niet zonder biodiversiteit voor bijvoorbeeld productie van zuurstof en voedselvoorziening;
- Biodiversiteit ook een enorme economische waarde¹ vertegenwoordigt en dus ook voor Flevoland essentieel is voor zijn economische en ecologische ontwikkeling;
- Behoud en herstel van de biodiversiteit is een opgave voor Flevoland, Nederland en Europa;
- Provincie Flevoland verantwoordelijk is voor het natuurbeleid en daarmee voor behoud en herstel van de biodiversiteit in Flevoland;

Overwegende dat:

- Het proces richting een natuurinclusieve samenleving onder regie van de provincie plaats vindt in stedelijk en landelijk gebied en in natuurgebieden;
- Het actieplan biodiversiteit een thema-overstijgend karakter heeft;
- Behoud en herstel van biodiversiteit voorwaardenscheppend moet zijn voor alle relevante beleidsthema's van de provincie;
- Provincie Flevoland zelf het goede voorbeeld moet geven bij de uitvoering van het actieplan biodiversiteit;

X Dragen het college op (dictum)

- om het behoud en herstel van biodiversiteit, en dus het actieplan biodiversiteit, als uitgangspunt te nemen bij de verdere ontwikkeling van alle beleidsthema's van de provincie Flevoland zoals infra, wonen, economie, energie, landbouw etc.
- herstel en behoud van biodiversiteit onderdeel te laten zijn van het (toekomstig) aanbestedingsbeleid en de staten te informeren op welke wijze dit kan worden gerealiseerd.

en gaan over tot de orde van de dag.

Naam initiatiefnemer: Abassin Nessar (PvdA), Corina Straatsma (GroenLinks), Yvonne den Boer (D66), Frans Mulckhuijse (SP) en Lubbert Schenk (ChristenUnie).

Handtekening initiatiefnemer:

¹ Biodiversiteit - WUR